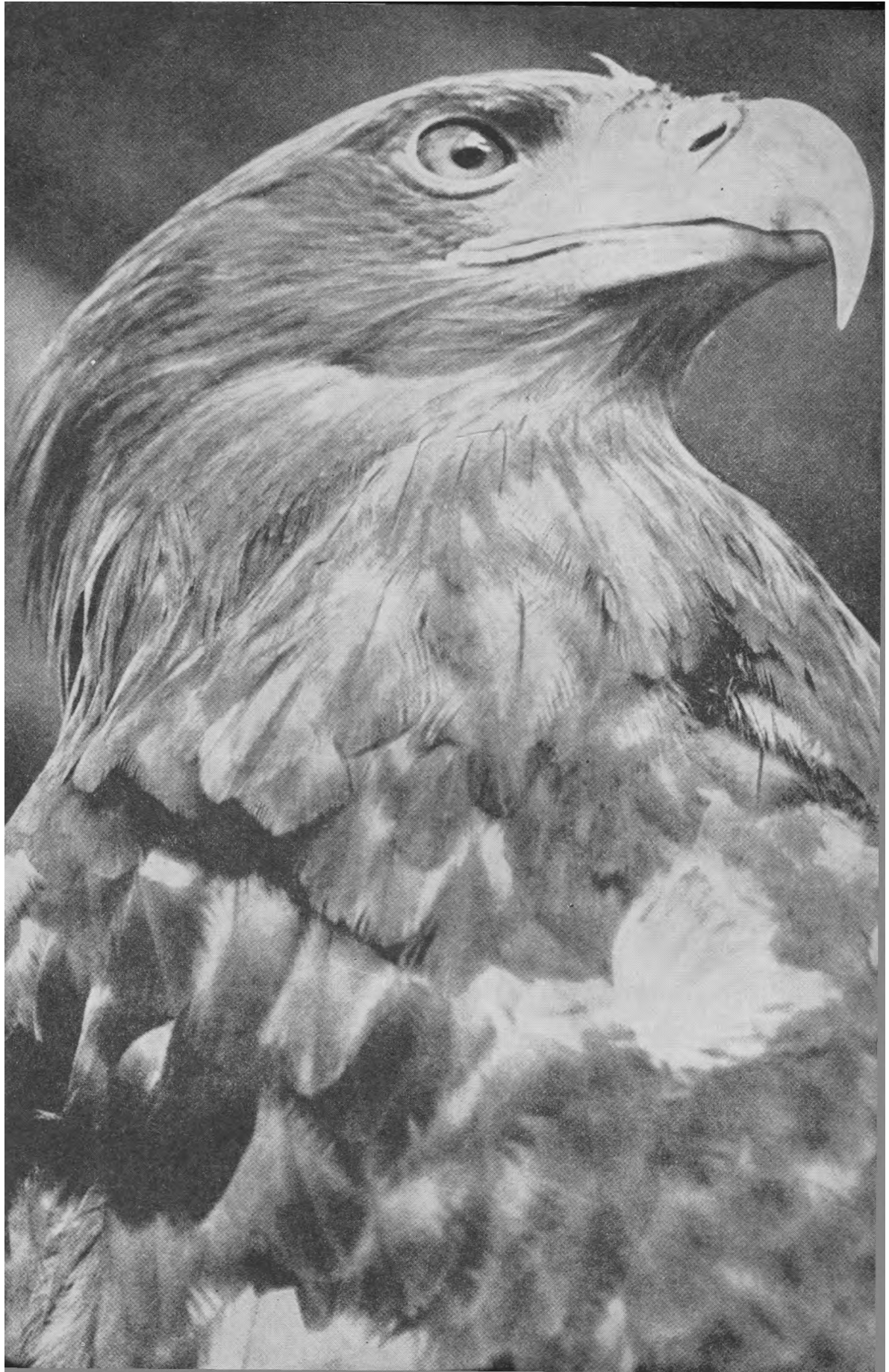

1958 SPALIS
(OCTOBER)
VOL. IX, NO. 9

Laiškai *lietuviams*

^v
Ž M O G U S yra protingas gyvulys -
toks yra filosofinis žmogaus apibrėžimas.
Tarp žmogaus ir gyvulio yra tas skirtumas,
kad žmogus turi dvasinę ir nemarią sielą
su jos galiomis: protu ir laisva valia.
Gyvulys nei proto nei laisvos valios neturi,
nors jame pasireiškia labai protingi veiksmai.
Tie veiksmai nėra jo laisvos valios tvarkomi,
bet stiprios valios ir didžio proto iš šalies.
Ir valia ir protas yra To, kurs gyvulį sutvėrė.
Tik žmogui yra duota laisva valia -
jis pats apsisprendžia už gėrį ar blogį.

N U O S M U K I S

Kultūrinis ar Moralinis?

BRUNO MARKAITIS, S. J.

PRIEŠ kelis mėnesius spaudoje pasirodė 60 kultūrininkų atsišaukimas kultūrinio nuosmukio reikalu. Pasirašiusieji asmenys sielojosi dėl tragiškos mūsų kultūrinio gyvenimo būklės, nurodydami kai kurias negeroves ir susilaikydami nuo teigiamų patarimų, kaip jų išvengti. Po grupinio atsišaukimo, spaudoje pasirodė individualūs pasisakymai. Be kelių asmenų, pasirašiusių ir gynusių 60-ties deklaraciją, didžioji spaudoje prabilusiųjų dauguma pasisakė prieš atsišaukimą.

Šiame straipsnyje mes bandysime atkreipti skaitytojo dėmesį į kelias išvadas, kurios, mūsų manymu, yra žymiai svarbesnės ir siekia giliau negu proginiai nekompetentingas kultūrinio gyvenimo ir jo apraiškų vertinimas mūsų spaudoje. Perskaičius 60-ies atsišaukimą, štai kas krinta į akį.

Pirmiausia, lietuvius, net tariamai su aukštuoju mokslu ir profesiniu išsilavinimu, dar neišmoko pareikšti savo nuomonės mandagiai, santūriai ir objektyviai. Jau turėjęs daug progų iš arti stebėti aukštesniųjų kultūrų bendravimo formas, jis pasilieka prie primityvios išraiškos ir nekultūringo bei užgaulaus minčių perteikimo.

Antra, lietuvius dar nesugeba vertinti tiek dalykų, tiek asmenų teigiama ir konstruktyvia kritika. Jis ir šiandien, net kolektyvinėje grupėje, pirmoje eilėje pasirenka neigiamybes, jas perdeda neproporcingu dėmesiu smulkmenai ir, pilnai nesusipažinęs su visuma, griaua ne tik individualų įnašą

į visumą, bet tokiu būdu ir pačią visumą.

Atrodo, kad lietuvius dar nepajėgia suprasti, kad kritika nėra asmeninių sąskaitų suvedimas, nėra žmogaus teisimas, bet kūrybinių pastangų bei rezultatų vertinimas, paliekant daug vietos žmogaus klaidingumui ir neišvengiamam jo prigimties ribotumui.

Trečia, yra daug davinių, rodančių, kad lietuvius daugiau vertina ir stipriau pabrėžia skiriančiuosius veiksnius negu jungiančiuosius.

Ketvirta, dar tebetikima, kad problemas išspręsti ir planus įvykdyti galima retorikos pagalba, išsiverčiant be darbo, be aukos, be konkretaus asmeninio įnašo.

Skersinis piūvis

Perskaitę 60-ies atsišaukimą, mes šiek tiek nusiviliame kalbos tonu ir nuostatymu, nes girdime aroganciją ir panieką kitaip manančiam bei kitaip veikiančiam. Bet čia yra vienas žymiai svarbesnis dalykas. 60-ies manifestas yra ne kas kita, kaip viso mūsų gyvenimo skersinis piūvis. Panašių apraiškų mes gana dažnai užtinkame ne tik kultūriniame veikime, bet tiek mūsų organizacijose, tiek mūsų politinėse partijose. Mumyse per daug separatyvistinių nuotaikų, per daug neurotinio individualizmo, kuris neretai slepia pliką egoizmą. Ypač tai rodo teisinga, kai mes stebime vyresniąją kartą. Visa laimė, kad mūsų organizuotasis jaunimas žengia nauju keliu į naują laikotarpį, kuriame yra žymiai mažiau siauro skaldymosi ir žymiai dau-

giau jungtinio bendradarbiavimo. Pvz., neseniai į ateitininkų vėliavos šventinimo iškilmes Jaunimo Centre, Čikagoje, savo atstovus atsiuntė penkios organizacijos, kurios savo ideologija gerokai skiriasi nuo ateitininkų.

60-ies atsišaukimas parodė žaizdas, kurias mes matome visame lietuviškame kūne. Jos nėra kurios nors vienos grupės teritorija, išimtinio vieneto skausmas ir negalavimas, jos liečia visą kūną. Todėl nebūtų išmintinga pirštu rodyti į vieną grupę ir pamiršti visumą. Nebūtų objektyvu sukaupti dėmesį į vieną, palyginti, mažą žaizdą, k. a., proginiai nekompetentingą kūrybos vertinimą, ir nekreipti dėmesio į gilesnes ir plačiau siekiančias negeroves, kaip skaidymasis, pagalio kišimas į bendro gėrio ratus, kaip per dažnas spekuliacijos apie puikias idėjas, nė pirštu neprisidedant prie jų įgyvendinimo.

Argi kultūrinis nuosmukis?

Nekompetentingas kūrybos vertinimas nėra kultūrinis nuosmukis. Mažiau išmintingai pakalbėti ar parašyti pasitaiko ne tik individui, bet ir grupei. Juk net profesionalas neįstengia kompetentingai kalbėti *kiekviena* tema. Diletantiškas pasisakymas kuriuo nors klausimu dar nėra kultūrinis nuosmukis, nors taip padaryti pasiseka ir kolektyvinei grupei. Mums atrodo, kad kultūros istorija ir meno filosofija reikalauja gilesnių studijų ir objektyvesnio nusistatymo negu palyginti plokščios ir nevisai tikslios frazės, kuriomis pasinaudojo 60-ties redakcija, paliesdama ne tik specifiniai kontroversinius klausimus, bet ir objektyvius istorinius faktus. Bet viso šito netenka laikyti kultūriniu nuosmukiu, nors iš nuomonės reliatyvumo bandoma žengti prie išvados absoliutumo, kaip

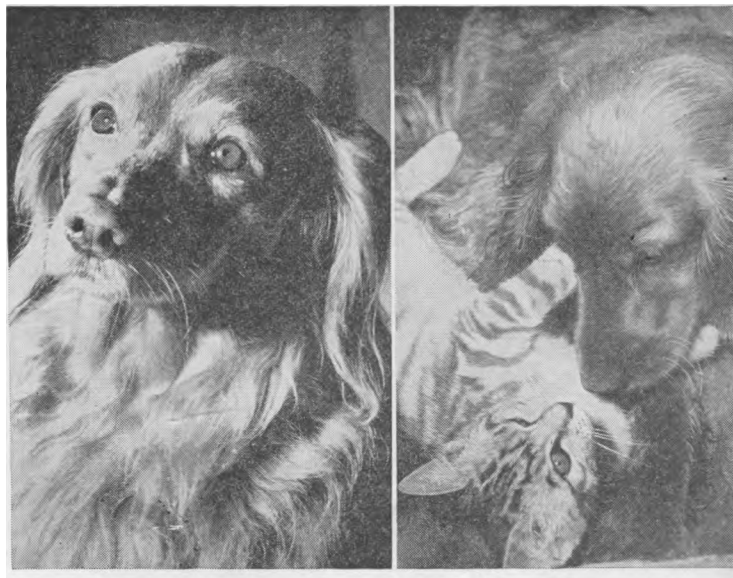
nereikėtų laikyti kultūriniu nuosmukiu mėgėjiškos ir platesnių žinių stokojančios pažiūros į kultūrą, meną bei jo atstovus. Juk visa tai yra tik nuomonės, o jos — *be darbo* — kultūros neugdo ir nežlugdo. Kultūrą kelia darbai, išsirutulioję iš talentingų ir dvasingų pastangų.

Menkos kokybės darbų rasime visur. Deja, jie niekada neatsilaiko prieš negailestingai objektyvų laiko sprendimą. Jei kūryba yra aukštos vertės, jai nepakenkia — laiko perspektyvoje — net diletantiška recenzija ar vienašališka kritika. Bet jei kūryba silpna, tai ir gera recenzija negelbsti. Istorinė perspektyva yra negailestingas budelis, bet ne visada lengva pasakyti, kodėl jis kartais aplenkia mėgėją ir galvą nukerta profesionalui. Tačiau kai rašytojas, baigęs tik vidurinį mokslą, spaudoje kritikuoja dailininką, turintį meno mokyklos ir universiteto baigimo diplomą, tai šiame atvejuje, tur būt, būtų lengviau nuspręsti, kuris jų turi didesnę teisę vadintis profesionalu.

Atrodo, kad kultūros lygio pakelti neįmanoma žodžiais, puošiantis kitų nuveiktais darbais, primetant kitiems savas ydas ir silpnybes. Prieš kiek laiko vienas iš 60-ies viešai pareiškė nieko nesukūręs per paskutinius trejus metus. Tai nėra tinkamas būdas kultūrai pakelti.

Kiekvienos bendruomenės kultūriniame gyvenime rasime negerovių. Jų ir mes nestokojame. Bet negerovės tol nereiškia kultūrinio nuosmukio, kol jas viršija kūrybinių pastangų ir laimėjimų suma. Nors gyvename užsienyje ir neturime visų tų lengvatų ir psichologinių sąlygų, kurias gali sukurti tik sava žemė, vis dėlto mes dar nematome kultūrinio nuosmukio. Kodėl? Mat, mes tebeturime visą žmonių

Teisingai yra sakoma: „Ištikimas kaip šunelis“. Tačiau ne visuomet teisinga, kad šuo nesugyvena su kate; juodu kartais dar gražiau sugyvena negu žmonės.

eilę, kurie ne tik dirba, kuria, bet ir užtarnauto įvertinimo susilaukia. Ne kalbėdami apie pripažinimą savųjų tarpe, nenorime praleisti sekančių faktų, kuriuos laikome svarbiais faktoriais kultūrinio veiklumo raidoje.

Moderniojo Meno Muziejus Paryžiuje yra išgijęs du Galdiko darbu. Metropolitan Meno Muziejus New York'e turi du Jonyno darbu. Viesulas yra laimėjęs Guggenheimo premiją. Puzinas susilaukė reikšmingo pripažinimo Kalifornijoje. Premijas yra gavę Kasiulis, Pautienius, Petravičius, Valius. Vitražų ir bažnytinio interjero srityje pripažinimas teko Varneliui. Vokalinėje srityje laimėjimų pasiekė Bičkienė, Stempužienė, Baranauskas, Vaznelis. Esame tikri, kad suminėjome ne visus, o tik mums žinomą dalį. Būtų laikas, kad kas tai padarytų išsamiau ir autoritetingiau. O kur literatūra? Kur perijodinė ir neperijodinė spauda? Enciklopedija, su 14 tomų,

yra monumentalus kultūrinis įnašas ir žymiai svarbesnis negu kelios netikslios autobiografijos. Kad tūlas elektromonteris tremtyje tapo inžinieriumi, yra tik normalus nesusipratimas.

Didelį dėmesį tektų parodyti muzikiniam gyvenimui, muzikai, ypač jos kūrėjams. Neatidėliotinai svarbu, kad kompetentingas muzikologas išsamiau supažindintų platesnę visuomenę su simfonine muzika, gimusia tremties metais. To laukia Bacevičiaus, Banaičio, Gaidelio, Jakubėno, Kačinsko ir kt. darbai. Kultūrinio nuosmukio tikrai nereikia pirmoji Dainų Šventė nei rengimasis antrajai. Jo nereikšė nė Šokių Šventė. Muzikiniai įvykiai New York'e, P. L. B. Seimo metu, tebėra atviri kritikai, bet jie — tarp kitų — atliko du dalykus: 1. pralaužė ledus lietuviškos kamerinės muzikos koncertams ir 2. parodė, kad gerai parengtas lietuviškos simfoninės muzikos koncertas

Carnegie Hall nėra negalimybė, bet greičiau laiko klausimas.

Negalima nesuminėti, ką praneša Lietuvos Bibliografijos Tarnyba, kad 1945-1957 metų bėgyje užsienyje buvo išleisti 2255 leidiniai. Metinis vidurkis būtų 187 leidiniai. Toks veiklumas vargiai reikštų nuosmukį.

O gal moralinis nuosmukis?

Nors mūsųose randame įvairių apraiškų, kurios garbės nedaro, bet tai yra daugiausia kelios senos ydos, kuriomis dar ir šiandien nepajėgiame nusikratyti. Prieš jas kovojo vyskupai Valančius ir Paltarokas. Jos įgriso ne vienam Lietuvos okupantui, ką liudija istorijos archyvai, kalbėdami apie lietuviškąjį pavydą, skundus, bylinėjimąsi, nesutarimą. Tai yra seni dalykai. Gaila, kad jie gyvi ir šiandien. Vadinas, padėtis — šia prasme — yra maždaug ta pati, kaip ir seniau.

Bet šioje vietoje būtų labai pravartu prisiminti mūsų *didžiausią* ydą, kuri yra ne pavydas, ar intrygos, ar autorklama; ne nesutarimai ar skaidymasis, bet savos rūšies kraštutinis, kuris buvo gyvas Lietuvoje ir pasilieka labai veiklus užsienyje, būtent —

BESAIKIS IDEALIZMAS!

Kai girdime tokius pasiūlymus, k. a. — "Surinkime milijoną dolerių" — arba — "Išleiskime lituanistikos mokykloms 42 vadovėlius" — arba — "Mūsų rankos turi pasiekti visą pasaulį", — tada turime reikalą su besaikiu idealizmu, su bekrašte realizmo stoka. Nekalbama apie tai, kas praktiškai įgyvendinama, bet apie tai, kas imponuojančiai skamba.

Mūsų suvažiavimai, kongresai, pasitarimai, konferencijos ir posėdžiai dažnai išsiskirsto nieko konkretaus nenuatę. Ar ne todėl, kad vengiama prieiti prie praktiško, apčiuopiamo,

nors ir kuklaus plano, kurį galima įvykdyti? Kiek daug laiko skiriama referatams, pranešimams, spekuliatyvinėms diskusijoms ir neprieinama prie praktiško, smulkiai išnagrinėto ir sunkenybes pramatančio plano. Posėdžiai baigiami gražiomis bendrybėmis, konkretumą ir praktiškumą atidedant ateinančiam kartui. Turime lygiai tą patį dalyką, kaip Unijos laikais. Seimai ir seimeliai išsivažinėdavo nieko praktiško ir įgyvendinamo nenuatę. Mes turime rezoliucijų ir nutarimų *tomus*. O kur praktiški rezultatai? Kur milijonas dolerių kultūriniais reikalais? Kur 42 vadovėliai lituanistikos mokykloms? Kur tos rankos, kurios bandė pasiekti visą pasaulį?

Pripratus prie skambių frazių, imponantiškų, grandioziškų, bet nepraktiškų rezoliucijų, atprasta nuo darbo, nes ne vienas tariasi iš anksto žinąs, kad nutarimai pasiliksią tik nutarimais. Kartais tikrai neaišku, kodėl darbai, kuriems skirta *dveji* metai, pradėti vykdyti tik po 18 mėnesių. Jei 18 mėnesių buvo pašvesta diskusijoms, darbui liko tik 6. Ne labai sveika proporcija. Kai daug energijos ir laiko tenka pasitarimams, maža jų lieka darbui. Todėl tenka improvizuoti paskutinę minutę. Lietuvis darosi *chroniškas* improvizatorius. Nelaimė tuo didesnė, kad improvizacija niekada neprilygsta ilgam ir kruopščiam pasirėngimui jau vien dėl to, kad nebeturi laiko detalei, o be detalės nėra tobulumo.

Lietuviui reikėtų *trumpinti kalbas*, trumpinti susirinkimus, pasitarimus, konferencijas ir posėdžius, o žymiai *daugiau laiko skirti darbui*. Berods, visi sutinka, kad mūsų tautai genijalaus talento netrūksta. Jei ko trūksta, tai kantraus, ištvermingo ir planingo darbo.

Būtų sveikintina, jei 60 atsišaukimo signatarų, išėję į plačiąją visuomenę su entuzijastinga deklaracija sustabdyti "kultūrinį nuosmukį", dabar pasirodytų su konstruktyvia ir konkrečia programa "nuosmukiui" pakelti. Jei to nebus, manifestą reikės įrašyti į retorikos skiltį, o darbo skilčiai teks brūkšnys. Retorika, nors ir labai iškalbinga, kultūros nepakelia, o darbas pakaitalo neturi. Kas laukia darbo iš kito, o pats pasitenkina skambiais žodžiais, tas gali vadintis kultūrininku ar visuomenininku, bet tiek kultūrai, tiek visuomenei nauda iš jo bus nedidelė.

60-ies atsišaukimas yra didelis patarnavimas visuomenei, nors ir ne visai ta kryptimi, kuria taikė atsišaukimo redakcija. Jis davė progą brandžių ir išmintingų žmonių eilei padaryti pastabų ir pasiūlymų, kurie verti dėmesio ir studijos. Nors kai kas iš 60-ies jau apgailestauja, pagal vieno pasirašiusiojo žodžius: "Gyvenime padariau dvi klaidas — vedžiau žmoną ir pasirašiau atsišaukimą", vis dėlto jis sukūrė istorinę progą atkreipti dėmesį į dabarties negeroves ir pastudijuoti gydomąsias priemones. Už tai 60-čiai priklauso nuoširdi padėka.

AR KANČIA BEPRASMĖ? (III)

ALFONSAS GRAUSLYS

(Šventųjų kančios)

KAD TARP kančios ir šventumo yra tam tikras ryšys, užtenka tik pasklaidyti Naująjį Testamentą. Be kančios priėmimo ir įjungimo į savo gyvenimą, neįmanoma net būti paprastu krikščioniu. Ar prisiminsime Viešpaties reikalaujamą "kasdieninio savo kryžiaus nešimą" (Luk. 9, 23), ar įpareigojimą "nekęsti savo gyvybės šiame pasaulyje" (Jon. 12, 25), ar pagaliau įspėjimą, kad "ankšti vartai ir siauras kelias, kurs veda į gyvenimą" (Mat. 7, 14) — visa tai primena, kad be pasiaukojimų, atsižadėjimų, vargo ir kančios Dievas nelaimimas.

To dar neužtenka. Dvasinio gyvenimo mokytojai ir gyvenimo stebėjimas rodo, kad aukštesnis kieno nors šventumo ir susijungimo su Dievu laipsnis įneša į to žmogaus gyvenimą daugiau kančios. O taip pat į tą šventumo

laipsnį žmogus aukščiau palipa, kai turi progos daugiau kentėti. Čia pasitvirtina teisingas G. Bernanos pastebėjimas, kad "Viešpats Kristus privileijuotas kančias siunčia savo karalystės didiesiems, o mažesniems tik rūpesčius ir pažeminimus".

Tas pirmasis mintis čia rašydamas, negaliu nepajusti ir nereaguoti į kai kurių dvasinį gyvenimą mažiau pažįstančių skaitytojų nustebimą. Prisiskaitę ne visada pakankamai kritiškai parašytų šventųjų gyvenimų, kuriuose vaizduojami šventieji paskendę dvasinio gyvenimo džiaugsmuose, o ir patys nekartą dvasinio gyvenimo pratybų proga džiaugsmą išgyvenę, čia skelbiamo glaudaus ryšio tarp šventumo ir kančios jie nenorės priimti. Plačiau į tą jų suabejojimą čia neatsakinėdamas, vis dėlto turiu stipriai pabrėžti dvi tiesas: 1) dvasinio gy-

venimo pradžioje Dievas tas sielas, kurios dar nėra išėjusios iš dvasinės vaikystės tarpsnio, tikrai panardo dvasinio gyvenimo saldybėje, kad jas prie savęs patrauktų, bet vėliau, joms dvasiniai subrendus, jau pradeda jas maitinti maistingesne kančios duona; 2) šventųjų gyvenime yra daugiau kančios negu kitų žmonių gyvenime, tik dar yra toks skirtumas, kad tai kančiai pakelti jie gauna daugiau malonės negu eiliniai tikintieji. Ir čia tinka prisiminti Viešpaties žodžiai, kai Jis sako: "mano jungas saldus ir mano našta lengva" (Mat. 11, 30). Nors *saldus*, bet vis dėlto *jungas*, nors *lengva*, bet vis dėlto *našta*.

Kad tarp kančios ir šventumo yra ryšys, tai patvirtina ir šiaip eilinio krikščionio gyvenimo ir krikščionybės jam statomų reikalavimų pažinimas. Jau ir tas pagrindinis reikalavimas, kad kovotum su visa tuo, kas gali nuvesti į sunkią nuodėmę, ir kad nuolat budėtum, nenorėdamas prarasti Dievo malonės, taip įtempia nervus, vargina ir kankina, kad atrodo, jog tai yra sunkus plaukimas prieš srovę. Toji srovė tai yra gimtosios nuodėmės paveldėjimas, nuolat mūsų asmeninių nuodėmių pasunkinamas. Dėl to mes esame egoistai, nusikreipę nuo Dievo ir atsikreipę į save, labiau palinkę į pikta negu į gera, per daug linkę į malonumus. Tai vis tos, anot teologų, prigimtės žaizdos, kurias reikia gydyti, kad neprarastume Dievo. Nors krikšto malonė ir duoda dvasinės sveikatos, nors tas žaizdas apgydo, tačiau, su Dievo malone nebendradarbiaujant, jos gali vėl atsiverti. Tad reikia nuolatinės kovos ir nuolatinio budėjimo, kad malonė viršytų prigimtį. Visa tai be kančios neįmanoma. Nuodėmės sukeltą prigimtį netvarką tik nusigalėjimas ir netvarkingų palinkimų apmarinimas,

t. y. kančia, pagydo. Tad nekalbant apie aukštesnio šventumo siekimą, jau pačiame žemiausiame krikščionybės laipsnyje išsilaikymas be kančios yra neįmanomas. Tačiau reikia pridėti, kad šita kančia žmogus išvengia kitos, nepalyginamai labiau žmogaus gyvenimą nuodijančios — nuodėmės kančios. Kad tokia kančia, nežiūrint visų nuodėmės "malonumų", tikrai egzistuoja, užtenka tik atviresnėm akim stebėti gyvenimą.

Susirūpinus gilesniu gyvenimo įprasminimu ir aukštesniu šventumu, neišvengiamai tenka ir daugiau kančios patirti. Jau tam ilgesiui atsirandant ir nepasitenkinimui savo esama padėtimi didėjant bei sąžinės jautrumui augant, žmogus pradeda vis labiau matyti, kaip viskas jo gyvenime užteršta, kaip jis toli nuo Dievo, kaip daug apsivalymo jam reikia. Jis vis labiau pradeda suprasti pačią didžiąją ir esmingiausiąją savo gyvenimo netvarką, t. y., kad jo visų minčių, troškimų ir veiksmų tikslas yra jis pats, o ne Dievas, kuriam jis yra skirtas. Jis pamato, kad ne Dievą, o save jis garbina; pamato, kad net ir dvasinių pratybų metu ne Dievo, o savęs ieško, nes dvasinių malonumų trokšta. Čia paaiškėja, kaip netobula yra žmogaus prigimtis.

Žmogus pradeda matyti, kad visos jo dvasinės galios: vaizduotė, protas, valia — yra užterštos ir reikalingos valymo. Vaizduotė blaškosi, neleidama susitelkti prie esmingiausių dalykų ir visokias nuodėmes piešdama patraukliom spalvomis ir buvusių nuodėmių vaizdus atkartodama. Protas skęsta daiktuose ir tvariniuose, tik apie juos mąstydamas ir jų priežastį pamiršdamas. Protas duodasi prietarų ir aistrų aptemdomas ir suklaidinamas; jis kyla į puikybę, didžiudama-

sis tuo, ką pasiekia, ir nenori matyti mus supančių paslapčių, kad nereikėtų nusižeminti. Jis per daug pasitiki savo sprendimais ir išdidžiai atmeta kitų pastabas bei kritiką. Valia visuomet siekia savo norų ir savo nusistatymo įvykdymo, visai nekreipdama dėmesio ir savęs neklausdama, kur yra Dievo valia. Tingėjimo apimta ji nerodo pastangų dorybei ir dvasiniam gyvenimui ugdyti. Ji vengia kovoti prieš prigimties netvarkingumą, išglebusiai pasiduodama nuodėmės srovei nešti.

Nenuostabu, kad dvasiniam gyvenimui atbudusi siela, matydama tą visų jos galių nešvarumą, įstoja į pirmąjį dvasinio gyvenimo tarpsnį, asketų vadinamą apsivalymo keliu. Ji įsitempia, budėdama, pavojingų aplinkybių vengdama, kovodama, Dievo malonės priemonėmis save stiprindama, kad tik greičiau apsivalytų. Ji žino, kad, einant šiuo keliu, gal Dievo malonė ją pakels į antrąjį dvasinio gyvenimo tarpsnį — apšvietimo kelią. Šis aktyvus savęs valymas, nuolatinis piktžolių ravėjimas ir kasdieninis savo prigimties kryžiaavimas yra tikra kančia.

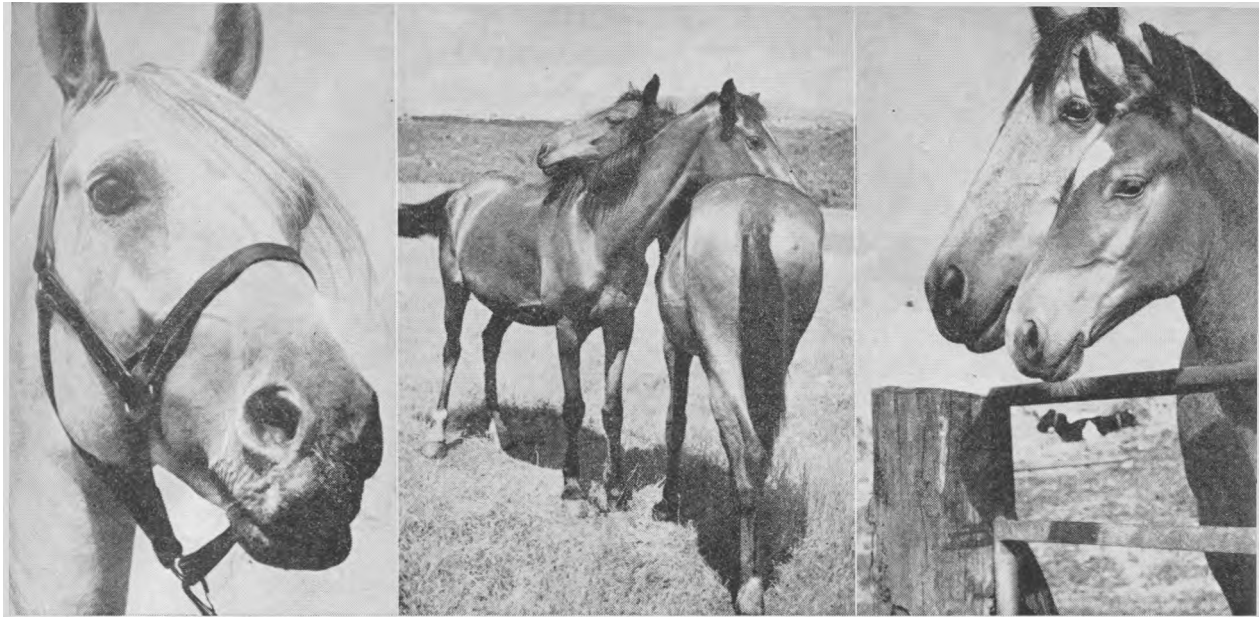
Tačiau nors ir kažin kaip žmogus bandytų apsivalyti, jis vis labiau matys, kaip didelis yra tas žmogaus dvasios nešvarumas. Jis įsitikins, kad aktyvaus valymosi nepakanka pasiekti dvasinį švarumą. Tobulumo siekiančioms sieloms ir pats Dievas ateina į pagalbą, siųsdamas joms ypatingas kančias, kurios jas dar labiau apvalo, apšviečia. Dievo meilę padidina ir jau čia žemėje paruošia tampriam susijungimui su Dievu. Tasai apvalymas yra vadinamas pasyviu, nes siela pasilieka neveikli, kenčianti, o visa iniciatyva eina iš Dievo. Šis pasyvus apvalymas, kuris susideda iš dviejų

Kuklumo ir baikštumo simbolis.

laipsnių, mistikų kalboje yra vadinamas tamsia jausmų ir dvasios naktimi. Šių naktų metu, kurias išgyvena aukšto šventumo sielos, išsipildo Viešpaties žodžiai kelyje į Getsemanės daržą, kančios išvakarėse ištarti: "Kiekvieną vynmedžio šakelę, kuri neša vaisiaus, jis apvalo, kad neštų daugiau vaisiaus" (Jon. 15, 2).

Tų naktų metu šventos sielos kartais ištisais metų metais kenčia baisias dvasios ir net fizinės kančias, tikrą skaistykla žemėje, ir tuo būdu nušvarintos įžengia į antrąjį, o vėliau ir į trečiąjį apšvietimo ir susijungimo ke-

Žirgas, dainose apdainuotas, primena lietuviui kilnią ir ištikimą draugystę.

lią, pasiekdamos aukščiausią žemėje galimo šventumo ir Dievo artumo laipsnį.

Tos kančios, kurias iškenčia šios išrinktos sielos, yra įvairios. Tas kančias kartais atskleidžia gerai parašyti šventųjų gyvenimai. Tačiau yra vienas kitas tų kančių bruožas, kurį visų didžiųjų šventųjų gyvenimuose sutinkame. Jausmų apsivalymo naktį Dievas atima visą dvasinį ir bet kurį žemišką džiaugsmą bei pagūdą, kadaise taip gausiai iš Dievo artumo pajusią. Siela panardinama į dvasinę sausrą. Tada žmogus jaučiasi, anot vienos karmelitės, lyg sielos netekęs... Tos rūšies kančių reikia, kad žmogus savo santykiuose su Dievu išsilaisvintų iš savęs ir ieškotų ne savęs, ne kokių nors dvasinių malonumų, bet vien tik Dievo. Reikia tos valomosios kančios, kad žmogus, pasijutęs nieko negalįs ir bejėgis, prieš kitus nesididžiuotų. Tos kančios reikia, kad jis, iš žmo-

nių paguodos nesulaukdamas, suprastų, kad nėra prasmės savo širdį prieko nors šioje žemėje pririšti, kad ją tik vienam Dievui reikia paskirti. Tos kančios reikia, kad žmogus, visų natūralių atramos taškų netekęs ir jų trapumą pažinęs, vien tik iš Dievo visko tikėtusi.

Tame sausros stovyje siela išgyvena visą dvasios kartumą be jokio pasaldinimo; ji eina dvasios tyrais, jokio augalo nei gaivinančio šaltinio nerasdama. Ji pradeda jausti, tartum būtų Dievo apleista. Tas Dievo apleidimo jausmas yra antrosios apsivalymo nakties didžioji kančia. Siela pasijunta visai vieniša. Ji paragauja gėrimo iš tos taurės, iš kurios gėrė Išganytojas, kai ant kryžiaus būdamas pačiais tragiškiausiais savo gyvenimo žodžiais nusiskundė: "Mano Dieve, mano Dieve, kam mane apleidai!" (Mat. 27, 46). Siela, netekusi Dievo globos pajautimo, apsivalo nuo bet

kokio savęs vertinimo. Ji pajunta, kad ji yra niekas, kad vienintelė vertybė yra tik Dievas. Tokiais apvalymais siela tampa paruošta Dievo artumui.

Tas naktis lydi ir kiti dideli dvasios skausmai — savo begalinio nuodėmingumo ir nevertumo supratimas, nekartą susijungias su besiveržiančiais desperacijos jausmais, kai siela jaučiasi verta tik amžino pasmerkimo. Nekartą siela junta baisių skausmų dėl pasaulyje daromų nuodėmių ir tartum dalyvauja Kristaus Alyvų daržo agonijoje. Kartais tokias sielas ištisais metais apima sunkiausi tikėjimo abejojimai, beveik netikėjimas, jas pradeda varginti aštriausios pagundos prieš skaistybę, jos pradeda kentėti be galo didelius skrupulus, tą liguistą sąžinės stovį, kai negalima atskirti, ar pagundoms pritarti ar ne, kai nuolatinė baimė terorizuoja sąžinę, ar tik nesama sunkioje nuodėmėje ir pasmerkimo stovyje. Ir reikia neužmiršti, kad visa tai kenčia tos sielos, kurios savo heroiskumu įrodo tikėjimą, kurios visą gyvenimą nebuvo nusikaltusios skaisybės dorybei, kurios visados gyveno pašvenčiamoje Dievo malonėje!

Ta visa kančių suma dar padidėja, kai tokia siela negali rasti tokio išpažinties klausytojo ir dvasios vadovo, kurs visą tą stovį įstengtų suprasti. Dažnai kitiems visa tai atrodo pajaukos verta nesuprantamybė. Tad tas nesuprastas sielas dažnai apima didelis liūdesys. Visa tai prisiminus, labai teisingai skamba Kierkegaardo žodžiai: "Būti Dievo mylimu ir Dievą mylėti — tai kančia" (Journal). Iš tikrųjų nėra lengva toms sieloms, kurios yra Dievo šaukiamos į dvasios aukštybes. Nėra lengva, anot šv. Povilo, "nusi-vilkėti nuo savęs senąjį žmogų su jo darbais ir apsvilkėti nauju" (Kolos. 3, 9-10). Juk tas senasis žmogus gimto-

sios nuodėmės paveldėjimu ir savo asmeninėm nuodėmėm tūkstančiais šaknų yra įaugęs į tą Dievo dvasiai svetimą pasaulį. Be skausmų ir kančios tos šaknys neišraunamos, o be to išrovimo dvasia negali prie Dievo pakilti. "O mano Viešpatie ir mano Dieve, kokiais skausmais kankini savo draugus!" — sako šv. Teresė —, "o tačiau kas yra tos visos kančios, palyginus su malonėmis, kuriomis po to pripildai sielas? Yra teisinga, kad tai, kas yra vertinga, daug kainuotų" (Sielos pilis). Štai tų Dievo siunčiamų slaptųjų kančių prasmė! Todėl jei Dievas iš kurio nors reikalauja daugiau, siunčia daugiau bandymų, tai yra įrodymas, kad Jis nori daugiau tai sielai duoti. Taip pat negalima įsigyti reikalingų šventumui dorybių, jei neturėsime aplinkybių jas heroiskai praktikuoti, t. y. kentėti.

Jei žvelgiame į šventųjų gyvenimus, tai pastebime, kad labai dažnai jų visas gyvenimas buvo pilnas nepasisekimų ir net fizinių kančių. Dieviškasis Skulptorius iš jų beformės prigimties savo kalė šventojo gyvenimo menišką formą. Norint pavaizduoti tų žodžių teisingumą, čia galima paminėti šv. Teresės ir šv. Alfonso de Liguori gyvenimus.

Šv. Teresė (1515-1582), didžioji karmelitų ordino reformatorė, viena pačių didžiųjų mistikų, visą gyvenimą kentėjo labai sunkias kančias. Jau 19 metų būdama, apserga sunkia liga. Kai įstoja pas karmelites, toji liga neleidžia jai pasilikti vienuolyne. Keista, nesuprantama liga, pasireiškianti nuolatiniu karščiu, dideliais viso kūno skausmais ir alpimais. Kartą net keturias dienas ji išbuvo nustojusi sąmonės. Jau buvo ruošiamos laidotuvės, nes laikė ją mirusia. Tų keturių dienų laikotarpyje ji išgyveno nuostabiau-

sia pragaro viziją. Tos vizijos metu ji jautė baisias fizines kančias, dvasios agoniją ir tokio laipsnio desperaciją, kad savo raštuose sako, jog negalinti apie tas kančias duoti net mažiausio supratimo tiems, kurie jų neišgyveno, ir kad visos kitos kančios blanksta prieš jas. Įstojus vėl į vienuolyną, ji per dvidešimt metų yra kankinama visokių fizinių ir dvasinių kančių. Jos užsimota tais laikais nustojusio savo pirmakščio griežtumo ir dvasingumo karmelitų ordino reforma pareikalauja iš jos naujų kančių. Reformos priešai ją puola, viršininkai persekioja. Ji skundžiasi inkvizicijai, apvažinėja visą Ispaniją, steigdama naujus vienuolynus. Kiekvienas jos įsteigtas vienuolynas buvo palaistytas jos kančios krauju. Bet, degdama dideliu uolumu, ji nebijo kančių, vadovaudamasi šūkiu: "Arba kentėti, arba mirti!"

Šv. Alfonsas de Liguori (1696-1787), Neapolio vyskupas ir Redemptoristų ordino įsteigėjas, taip pat be galo daug kentėjo. Fizinės ir dvasinės kančios lydėjo jo asmeninį gyvenimą, persekiojimai ir šmeižtai trukdė jo didįjį vienuolijos kūrimo darbą. Net iš sakyklų prieš jį buvo skleidžiama tokių šmeižtų ir apkalbų, kad jis buvo pašalintas net iš vienos kunigų draugijos, kuriai priklausė. Gatvėse į jį buvo rodoma pirštais, lyg į kokį kvailį. Jis sutiko didžiausias kliūtis, steigdamas vienuoliją. Po įsteigimo vėl buvo visaip trukdoma jai plėstis. Pusę savo ilgo gyvenimo jis praleido didžiausiame kančios įtempime. Jo artimiausių įsteigtosios vienuolijos narių šmeižtais net pats popiežius suklaidinamas. Popiežius jį pašalina iš vienuolijos ir liepia visiems vienuoliams nutraukti su juo ryšius. Jis buvo paskelbtas maištininku prieš popiežių, ir jo įsteigtoji vienuolija suskilo.

Keliolika metų prieš mirtį jis buvo įvairių ligų kankinamas. Kentėjo taip pat dideles moralines kančias. Jis tapo kurčias, beveik aklas ir dalinai paraližuotas, buvo kankinamas reumatizmo, baisių galvos skausmų ir nemigo. Jis buvo panardintas tikroje vidaus skaistykloje, kentėdamas skrupulus. Jis jautėsi esąs Dievos apleistas, atsidūręs ant pragaro kranto, visas gyvenimas jam atrodė esąs nuodėmių grandinė. Dėl ligos negalėdamas laikyti Mišių, jis nedrįsdavo nei Komunijos priimti. Jis pats sakė savo artimiesiems, kad kenčias baisias pragaro kančias. Pagundos prieš visas tikėjimo tiesas jį taip kankindavo, kad jis verkdamas ir kartais balsu šaukdavosi pagalbos. Tų dvasinių skausmų įtakoje jis apalpdavo.

Vis dėlto iki savo gyvenimo pabaigos jis vykdė savo heroiską įžadą: tuščiai neleisti nė vienos savo gyvenimo valandėlės. Jo ugingi ir iki šiol aktualūs raštai rodo jo dvasinę didybę. Bažnyčia suprato jo gyvenimą ir jo heroizmą, paskelbdama jį šventuoju ir Bažnyčios Daktaru.

Jei Dievas labiausiai Jį mylintiems ir labiausiai Jo numylėtiems siuntė tokias dideles kančias, jei tų kančių pagalba Jis formavo ir tebeformuoja didžiausius šventuosius, gražiausius šios žemės žiedus, tai kas drįstų lengvapėdiškai sakyti, kad kančia yra beprasme? Ar čia daug labiau netiktų malonės momento apšviesto Baudelaire žodžiai: "Būk palaimintas. Viešpatie, kurs siunti kančią!"

REDAKCIJOS PASTABA. Pirmame šios serijos straipsnyje ("L. L." 200 psl.) įsibrovė korektūros klaida. Ten buvo parašyta, kad P. Claudel yra pasakęs: "Nėra nieko kito, kam žmogus būtų labiau skirtas, kaip laimė", o turi

ANGELAI SARGAI

POVILAS DIRKIS

SPALIŲ mėn. 2 d. yra švenčiama Angelų Sargų šventė. Lietuvos policija angelus sargus pasirinkusi savo globėjais, užtat Angelų Sargų diena Lietuvos policijos buvo kasmet labai iškilmingai švenčiama. Ypač Kaunas sutraukdavo daug įvairių rūšių policijos, kuri organizuotai su savo orkestru žygiuodavo į Kauno baziliką pamaldoms, kurios būdavo laikomos už mirusius policijos pareigūnus. Pamaldos būdavo baigiamos galingu "Te Deum laudamus", dėkojant Dievui už pagalbą, ir Tautos himnu, ryžtantis ir toliau dirbti Lietuvos gerovei. Po pamaldų Rotušės aikštėje įvykdavo paradas, o paskui būdavo žygiuojama į Ažuolyną, kur būdavo atliekama turtinga meninė programa.

Lietuvos policija buvo įsteigta prižiūrėti tvarką ir teisėtumą 1918 m. lapkričio mėn. 11 d., sąžiningai eidama savo pareigas iki 1940 m., kai Lietuva

būti: "Nėra nieko kito, kam žmogus būtų mažiau skirtas, kaip laimė." Žinoma, mes iš katekizmo esame girdėję, kad žmogus yra Dievo skirtas laimei, todėl anas P. Claudel posakis šia prasme nėra teisingas. Taip sakydamas, jis, be abejo, konkrečiai galvojo apie šį gyvenimą — nors žmogus Dievo yra skirtas laimei, bet po gimtosios nuodėmės ir po savo asmeninių nuodėmių jis šiame gyvenime tos laimės neranda, ją galės rasti tik kitame gyvenime, jeigu šiame gyvenime eis Dievo įsakymų keliu.

buvo bolševikų okupuota. Pirmosios policijos dienos nebuvo lengvos. Savanorių šiam darbui beveik nebuvo. Atsirado caro ir kaizerio policijos įstai-gose tarnavusių asmenų, tarp kurių buvo ir nelietuvių kilmės. Buvo ir tokių, kurie labai abejingai žiūrėjo į prisikėlusią Lietuvą ir kuriems buvo svetima lietuvių kalba bei tautos idealai. Tokiose sąlygose policijos pažanga buvo lėta. Tačiau lietuvių atkaklumas viską nugalėjo, ir po nedaugelio metų Lietuva galėjo didžiuotis savo policija, kuri nesiskyrė nuo kitų tautų policijos, auklėjamos jau šimtmečiais. Reikia pripažinti, kad nė vienos kitos srities tarnautojai nebuvo taip glaudžiai susiję su valstybe ir visuomene, kaip policija. Lietuvos policija politikon visiskai nesikišo, jokių perversmų neorganizavo, prie kiekvieno režimo tarnavo tik valstybei ir piliečių gerovei bei jų turto saugumui. Policija visados išsilaikė savo pašaukimo aukštumoje. Abidvi okupacijos policijai buvo labai skaudžios, nes pareikalavo daug gyvybių.

Dalis policijos tarnautojų pabėgo ir išsisklaidė po pasaulį. Nemaža jų apsigyveno ir Čikagoje, kur įsteigė net savo klubą, vardu "Krivulė". Ir dabar kiekvienais metais čia yra švenčiama Angelų Sargų diena, bet, žinoma, ne taip iškilmingai, kaip Lietuvoje. Dabar ši diena policininkui yra ypatingai liūdna, nes jo kadaise taip uoliai gina-ma Lietuva yra okupantų rankose. Tačiau ji įkvepia jam ir naujo ryžto nenustoti vilties, bet dirbti ir aukotis, kad vieną kartą vėl suskambėtų Kauno ir Vilniaus bazilikose galingi "Te Deum laudamus" padėkos garsai.

Šiais metais sueina 40 m. nuo Lietuvos policijos įsteigimo. Ši šventė buvo iškilmingai paminėta spalio mėn. 5 d. Čikagoje, Jaunimo Namuose.

IS ANKSTYVESNIŲ straipsnių matėme, kad pasaulėžiūra yra intymus žmogaus apsisprendimas už aukščiausią vertybę. Pasaulėžiūra yra ne tik tai apsisprendimas arba nusistatymas mintimi, bet savo gyvenimu tos vertybės siekimas ir savo darbais jos realizavimas. Pasaulėžiūra yra individualus žmogaus reikalas. Kito nustatyta pasaulėžiūra yra jam tik pasiūla. Ji tampa jo tik po to, kai pats savo supratimu ją apsprendžia ir nusprendžia savo gyvenimu jos siekti.

Kadangi pasaulėžiūra yra individualus ir intymus reikalas, todėl pašaliečiui stebint sunku yra atspėti tą intymų žmogaus nusistatymą, tą dvasinę sielos būseną. Stebėdami žmogų, mes atpažįstame jį tik dalinai. Didelė sielos gelmių dalis visada lieka stebėtojams paslėpta. Net pats žmogus savęs pilnai nepažįsta. Sielos gelmių ir pašamonės psichologija rodo, kiek mes patys sau esame svetimi ir paslaptingi. Juo labiau nuošaliai stebinčiam sunku yra atpažinti visas žmogaus sielos gelmes. Dėl to ir dažno pasaulėžiūra lieka pašaliečiui paslaptimi.

Kartais žmogus pats atsiskleidžia kitiems, pasisakydamas apie savo aukščiausią siekiamą vertybę. Kartais ji išryškėja iš pastebėtų darbų, kuriais jis užsiima visa savo būtimi. Kartais pastebime žmogaus intymų dvasinio gyvenimo momentų išreiškimą ir iš to spėjame apie jo pasaulėžiūrą.

Pasaulėžiūra yra žmogaus giliausių minčių ir jo veikimo kryptis. Jis pagal ją galvoja, pagal ją planuoja.

pagal ją sprendžia, pagal ją apsisprendžia ir veikia. Dėl to, norėdami apspręsti žmogaus elgseną, turime atsižvelgti į jo pasaulėžiūrą ir pagal tai ją matuoti ir vertinti. Veikiančiojo pasaulėžiūra dažniausiai nei jo kalboje, nei raštuose, nei paskiruose veiksmuose nėra tiesioginiai išreikšta. Ją reikia mokėti atrasti ne žodžiuose, bet tarp kalbančiojo žodžių, ne parašytose eilutėse, bet tarp rašančiojo eilučių, ne paskiruose darbuose, bet tarp darbų, tikriau sakant, toje kryptyje, kurios pagrindu yra rikiuojami darbai. Nėra lengva ją įžiūrėti ir atrasti. Nepakanka išgirsti vieną kalbą, paskaityti knygos dalį ar tik vieną knygą. Nepakanka pastebėti žmogaus vieną veiksmą ir jau pagal tai spręsti apie jo pasaulėžiūrą. Ne. Tam tikslui reikalinga yra plačiai apžvelgti žmogaus kalbas, raštus, darbus ir visą jo elgseną, surasti visos elgsenos bendrą veikimo kryptį ir pagal tai nustatyti veikiančiojo pasaulėžiūrą. Kadangi žmogus savo pasaulėžiūros paprastai nepasako ir apie ją nekalba, bet, ją suponuodamas, pagal ją veikia, todėl ir sakoma, kad pasaulėžiūrą reikia įskaičiuoti tarp eilučių. Pasaulėžiūrinis veikiančiojo suponavimas, kaip veikimo raktas, įprasta mokslinė terminijoje vadinti neišreikštąja prielaida (Voraussetzung). Šios pasaulėžiūrinės prielaidos niekas neįrodinėja, bet perima iš autoriteto. Vaikai perima arba iš tėvų arba iš auklėtojo, o suaugusieji iš genialių mokslininkų arba tiesiog iš apreiškiančio autoriteto.

Pasaulėžiūrinis jausmas yra tiek žmogui stiprus, kad jis mano visus

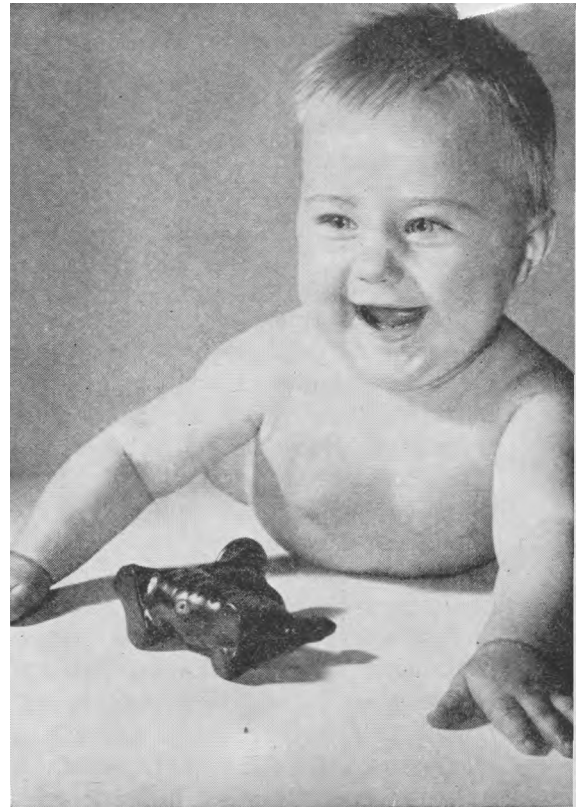
taip jaučiant ir galvojant, kaip jis pats. Savo matu pradeda matuoti visus kitus. Veikiančiajam jo pasaulėžiūrinė riba esanti ir visų kitų pasaulėžiūrinė riba. Kiekvienas veikiantysis savo pasaulėžiūriniu mastu ima matuoti ir visus kitus. Ši psichologinė savybė yra pagrindas nesusikalbėti su kitais. Žiūrėk, vienas rašo arba kalba savo pasaulėžiūrinio įsitikinimo ribose taip, rodos, aiškiai ir įtikinančiai, kad kitaip negali ir būti. Atsiranda, žiūrėk, oponentas, kuris irgi su ne mažesniu įsitikinimu dėsto savo mintis ir planuoja gyvenimą. Jie nesusikalba. Nesusikalbėjimo pagrindas yra pasaulėžiūrinės ribos skirtumas. Vienaip atrodo pasaulis su jo vertybėmis, žiūrint į jį iš teistinės pasaulėžiūros ribos, kitaip jis atrodo, žiūrint iš idealistinės pasaulėžiūros ribos, dar kitaip jis vertinamas, žiūrint iš vitalistinės pasaulėžiūros taško, arba vėl – iš hedonistinės, ir vėl kitaip atrodys pasaulio vertybių skalė, žiūrint į ją vien materialistinės pasaulėžiūros žvilgsniu. Kas vienam bloga – kitam bus gera, kas vienam nuodėminga – kitam dora ir šventa, kas vienam atrodo kaip siektinas idealas, tas kito įsitikinimu yra vien žmonijos tamsybės liekana, tuštumas ir šalintinas reiškiny.

Skirtingų pasaulėžiūrų asmenų nesutarimas yra greičiau suprantamas. Kitaip, rodos, ir būti negalėtų. Bet nuostabu, kad ir tos pačios pasaulėžiūros žmonės dažnai nesusikalba. Kalba, rašo, išeidami iš tos pačios pasaulėžiūros ir apie tą patį objektą, o vis dėlto nesusikalba. Nuomonių skirtumo pagrindas yra tas, kad vienas iš oponentų galvoja, jog visi žmonės taip pat galvoja ir taip pat jaučia, kaip jis. Kitas oponentas turi prieš akis ne tikrai savąją pasaulėžiūrą, bet ir kitų žmonių. Jis žino, kad pasaulėžiūrų

ribos labai įvairuoja. Jei tam tikras gyvenimo planavimas tinka vienos pasaulėžiūros pagrindu, tai tas pats planas visai netinka kitos kraštutinės pasaulėžiūros pagrindu. Bet šią tezę iliustruosime pavyzdžiais, tai daugiau išryškės jos pagrindimas.

Daugumas iš mūsų pamename, kai prieš keliolika metų vienas mūsų žymus mokslininkas, ilgai gvildenęs socialinius klausimus, paleido tiek gyvu, tiek rašytu žodžiu šūkį, kad atėjo laikas mums pasisakyti už nepasaulėžiūrinės politikos santvarką. Tą savo tezę pagrindė labai svariais argumentais, imtais tiek iš istorinių įvykių, tiek iš loginės galvosenos. Jeigu politika yra suplakama su pasaulėžiūra, tai išeina – kieno valdžia, to ir religija. Jeigu dauguma valstybinės valdžios atstovų bus katalikai, jie nubalsuos katalikams palankius įstatymus ir vartos represines priemones prieš kitatikius. Viduramžiais keliuose valstybėse katalikiškos valdžios įvestoji inkvizicija prieš kitatikius ir netikinčius buvo pasaulėžiūrinės politikos reiškėjų loginis rezultatas. Tada katalikybei klesėti buvo palankios sąlygos, o kitaip galvojantiems labai žiaurios. Išigalėjus protestantizmui Vokietijoje ir kitose kaimyninėse valstybėse, pasaulėžiūrinės politikos atstovai pradėjo persekioti katalikus. Juos prievartavo priimdinėti nekatalikų religiją, pagal principą: kieno valdžia, to ir religija. Anglijoje ir daugelyje Vokietijos provincijų katalikai neteko savo kultūrinių institucijų, buvo kalinami ir net žudomi, kad neišpažino valstybinės religijos. Dabar katalikams buvo bloga, o valstybinės religijos išpažinėjams geriau. Bolševistinėj Rusijoj jau kelios dešimtys metų valdžia yra patekus į ateistų rankas. Jie, kovodami su visokios rūšies religijomis, persekioja tiek

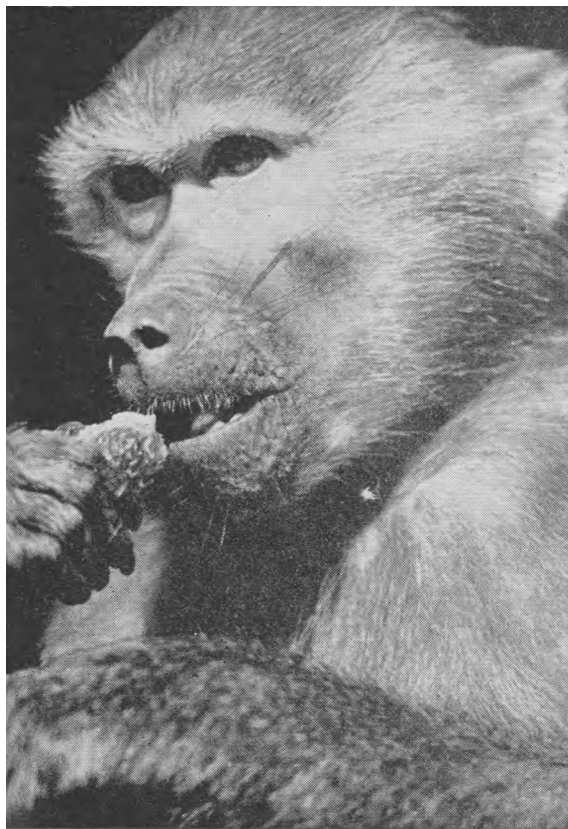
Mažas vaikas ir subrendusi
beždžionė, bet koks skirtumas!
Iš vaiko veido spindi dvasia, o
beždžionės žvilgsnis visai bejaus-
mis: vienintelis jos noras ir
“idealas” — pasisotinti.

katalikus, tiek kitatikius, nors ir ne vienuodu griežtumu. Ten geriau yra ateistams ir labai bloga tikintiesiems, nes istorijos bėgyje niekadose nebuvo išžudyta dėl pasaulėžiūros tiek daug žmonių, kiek bolševistinio teroro metu. Taigi, geriausia yra atskirti politinį momentą nuo pasaulėžiūrinio ir neleisti valdžios vykdytojams kištis į žmogaus įsitikinimą bei pasaulėžiūrinį reiškimąsi. Šis teigimas yra dar logiškai sustiprinamas tuo, kad žmonių jo pasaulėžiūra yra brangesnė už viso pasaulio turtus. Jis jos neiškeis už viso pasaulio brangenybes. Jis verčiau mirs, bet savo pasaulėžiūros neišsižadės, nes tarp dvasinės ir medžiaginės srities negali būti praversta paralelė. Dvasinės vertybės gali būti medžiaginiaisiais turtais tikrai simbolizuojamos, bet neiškeičiamos. Dėl to ir milijonų

žmonių politinis įsitikinimas negali atsverti vieno žmogaus dvasinių vertybių.

Ši pasaulėžiūrinės laisvės tezė, rodos, taip tiesos požiūriu atvira, aiški ir stipriai pagrįsta, kad absurdas būtų mėginti, ginčytis, nesutikti ir ją atmesiti. Kitaip galvojant išeitų, kad Dievo malonę ir išganymą galima nusipirkti grynai už pinigus be Išganytojo atpirkimo. O vis dėlto ir ši pasaulėžiūrinės laisvės tezė turi vieną silpną vietelę. Toji silpnybė kyla iš klaidingos prielaidos, kad visos pasaulėžiūros suponuojamos teistinės — humanistinės plotmės ribose. Visas tos pasaulėžiūrinės laisvės pagrindimas statytas ant įsitikinimo, kad visi žmonės turi kilnią pasaulėžiūrą: arba teistinę, arba idealistinę, arba humanistinę. Jeigu taip būtų, tada nepasaulėžiūrinės politikos

tezės niekas nepajėgtų, be blogos valios, išgriauti ir kitaip galvoti. Bet, deja, ne visi žmonės turi laimės džiaugtis kilnios pasaulėžiūros įsitikinimu.

Yra dalis žmonijos, kurie savo pasaulėžiūra nepakyla aukščiau medžiagos ir net neprilygsta gyvulio padarui. Mes pažįstame iš istorijos hedonistus, kurių gyvenimo aukščiausias šūkis buvo: kuo daugiau išgauti geidulinio malonumo šioje žemėje, nes pomirtiniame gyvenime nieko nebūsią. Tokių hedonistų buvo visais laikais. Jų nemaža yra ir mūsų tarpe. Jie lygiai pretenduoja į laisvę savajai pasaulėžiūrai pareikšti, kaip ir teistinės, idealistinės pasaulėžiūros atstovai. Davus jiems laisvę reikštis viešai, neįmanoma būtų joks jaunimo auklėjimas, nei moralės palaikymas. Davus laisvę materialistinės pasaulėžiūros

nešėjams, nebūtų saugus gyvenimas dėl plėšikų ir gobšiųjų išnaudojimų, apgaulių ir plėšimų. Štai čia ir turi įsikišti valstybinė administracija ir sudrausti baudžiamomis priemonėmis hedonistinės ir materialistinės pasaulėžiūros reiškėjus, kad jie netvirkintų jaunimo ir neskriaustų visuomenės.

Mes lengvai ištariame: viešos tvarkos ardytojai ir jaunimo tvirkintojai turi būti valdžios sudraudžiami. Taip mes sakome dėl to, kad mes esame teistinės — idealistinės pasaulėžiūros atstovai ir galvojame, kad visi kiti tokie patys yra. Bet tuo tarpu anie hedonistai gali drąsiai mums prieštarauti, sakydami, kad leistume ir jiems laisvai elgtis, nes jų tokia pasaulėžiūra. O pagal principą: valdžia neturi teisės kištis į žmogaus pasaulėžiūrą, išeina, kad valdžia neturi teisės sudrausti ištvirtėlių, sukčių, išnaudotojų, kaip kad matome vykstant bolševistinėj santvarkoj valdomųjų klasėje.

Tagi, nepasaulėžiūrinės politikos tezė yra statoma ant kitos problemos, būtent: kuo baigiasi pasaulėžiūra. Jei gu pasaulėžiūros ribas nukelsime iki hedonistinės ir materialistinės pasaulėžiūros kraštutinumo, tada nepasaulėžiūrinė politika yra lygi chaosui. Tada yra atvėrimas durų visiems iškrypėliams, tvirkintojams ir plėšikams laisvai elgtis pagal jų pasaulėžiūrą. Jei gu tas ribas nukelsime tik iki humanistinės pasaulėžiūros imtinai, tada nepasaulėžiūrinė politika galioja, bet už tai žemosios pasaulėžiūros atstovai paliekami už laisvės ribų, nes jų veiksmų laisvę varžo valstybės įstatymai. Jie, elgdamiesi pagal savo pasaulėžiūrą, yra policijos sekami ir teismo baudžiami. Tada negalioja pasaulėžiūrinės laisvės šūkis. Čia yra kertinis akmuo, kurį reikia moksliškai spręsti, o ne tuščiai ginčytis.

KRIKŠČIONYBĖS KELIAS LIETUVON ZENONAS IVINSKIS

VI. Būdai, kuriais krikščionybė plito Lietuvoje XIV amžiuje

KETURIOLIKTASIS šimtmetis Lietuvai yra tuo reikšmingas, kad buvo galutinai pasukta į lotynišką krikštą ir į Vakarų Europos kultūrą. Vytenio ir Gedimino laikų bandymai Lietuvoje oficialiai atgaivinti valdovo dvare Mindauginį krikštą dėl nepalankių politinių aplinkybių buvo pasilikę tik gražūs įrodymai, jog Lietuva iš esmės nėra priešinga apsikrikštijimui. Pagonims pasitaikydavo progų ir iš arti pažinti Naująjį Mokslą. Dažnuose ir sėkminguose lietuvių žygiuose į krikščionių kaimynų žemes būdavo išsivedama krikščionių belaisvių. Jų tarpe būdavo ir dvasiškių, kurie, nelaisvėje pramokę vietinės kalbos, galėjo vienur kitur vietinius gyventojus supažindinti su Kristaus mokslu. Kad jau XIV amžiaus pradžioje atsirasdavo belaisvių tarpe kunigų, patvirtina to laiko faktai. Tik yra sunkiau nustatyti jų įtaką svetimame krašte.

Kronikos taip pat pateikia eilę atvejų, kai krikštydavosi lietuviai pabėgėliai. Vykstant nuolatiniam karams, pasitaikydavo nuskriaustų ar kerštautojų, kurie perbėgdavo priešo stovyklom. Ten jie tapdavo krikščionimis, nes kryžiuotis su pagoniu negalėjo nieko bendra turėti. Kronistas Dusburgas apie tokius pabėgėlius atsiliepia, kad jie bėgę, norėdami tapti krikščionimis. Taip, pvz., jis pasakoja apie lietuvi Draikę, kuris (1302 m.) Ragainėje su visa savo šeima priėmęs seniai trokštamą krikščionybę. Tačiau kronistas prideda, kad Draikė atidaręs jo paties saugojamus Aukaimio pilies vartus, ir

kryžiuočiai visą įgulą išmušę bei pilį sudeginę. Galimas dalykas, jog vakarinėse Lietuvos dalyse, kur su kryžiuočiais ėjo nepalaujama kova už savo žemę ir laisvę, žmonių akyse krikštytis reiškė jau būti priešo sąjungininku, ir tokiu pas savuosius nebebuvo saugu.

Bet labai reti tebuvo atvejai, kai į nelaisvę paimtieji lietuviai būdavo krikštijami. Tai atsitikdavo tik tada, kai koks nors garbingas Vakarų svečias, atvykęs į karo žygį prieš pagonius lietuvius, to iš ordino pareikalavdavo. Taip atsitiko 1329 metais, kai į Žemaičius buvo atvykęs Čekijos karalius Jonas Liuksemburgietis. Nors žemaičiai labai atkakliai gynė Medvėgalio pilį, tačiau priešai ėmė svaityti pilin ugnies kamuolius ir ją padegė. Tame žygyje dalyvavęs prancūzų poetas Guillaume de Machaut, kuris karaliaus Jono Liuksemburgiečio žygį vaizdžiai eilėmis apdainavo, pasakoja, kad kryžiuočių ordino magistras norėjęs išžudyti visus paimtus belaisvius. Tokiam sumanymui pasipriešino karalius Jonas. Tad buvo sutarta paleisti visus tuos, kurie pasikrikštys. Ir Dusburgas taip pat pasakoja, kad tada buvę pakrikštyta Medvėgalyje 6000 žmonių. Tačiau kronistas prie tos žinios prideda pastabą, kad greitai jie atkritę. Žinoma, tokiomis karo aplinkybėmis priimtas krikštas negalėjo pastoviau išsilaikyti. Panašių pagonių krikštijimų po pasisekusios kovos galėjo būti ir daugiau.

Kartais krikštą savo noru priimdavo kuris nors kunigaikštis. Iki šiol yra neišaiškinta, kodėl Kęstučio sūnus Butautas, 1365 m. pabėgęs pas kryžiuo-

čius, apsikrikštijo, o paskui klajojo Vakarų Europoje po valdovų dvarus kaip "Henricus dux Lithuaniae". Skirtingas politinis faktas yra ir tas, kai 1383 m. pas kryžiuočius krikštijosi ir pats Vytautas. Rytinėse Lietuvos dalyse Vilniaus valdovo sūnūs gavę kokią nors valdą, priimdavo graikišką krikštą. Kai Lietuva nuo Gedimino laikų buvo apsupta dar platesniu rusų žemių ruožu, stačiatikių gyventojų masė didėjo. Ji, kaip ir visa bizantiškoji bažnyčia, buvo sustingusi, laikėsi pasyviai ir nerodė jokio misijų uolumo. Tad ir kunigaikščių apsikrikštijimai likdavo be platesnio atgarsio. Taip pat Lietuvoje negalėjo turėti kokios nors žymesnės įtakos, jeigu kuri nors lietuvaite kunigaikštystė ištekėdavo už stačiatikio ar už lotyniško krikšto kunigaikščio. Stipri giminystė lietuvių rijo su mozūrų kunigaikščiais. Gaude munda Traidenytė ir dvi Gediminaitės buvo nutekėjusios į Mozūriją. Žinoma, jos priėmė ir vakarų krikštą. Ten pat nuėjo ir Danutė Kęstutytė, neminint jau Gedimino Aldonos ir kitų lietuvių vedybų su Romos krikšto kunigaikščiais.

Tie faktai rodo, kad XIV amžiaus Lietuva nebuvo visiškai izoliuota nuo Vakarų Europos pasaulio ir krikščionybės. Įvairiais būdais pagonyms turėjo progos vienur kitur susidurti su naujuoju tikėjimu, kurio vardu kryžiuočiai vis tęsė savo puolimus. Gedimino ir Kęstučio laikotarpis buvo ordino didžiausios stiprybės ir žydėjimo laikai. Šitoji grynai militariškai organizuota valstybė, nors jos nariai ant savo apsiausto nešiojo kryžių, pavirto į jėgą, kuri tik rūpinosi žemaičių krašto užėmimu. Tad kryžiuočiai vis tęsė savo puolimus ir nuolat ruošė vis naujus žygius. Iš kartos į kartą lietuviai paveldėdavo vis tą patį liūdną palikimą

— nepabaigiamą karą su kryžiuočiais. Amžinai viena su kita kovojo dvi karo stovyklos, vartodamos tuos pačius žudymų, teriojimų, naikinimų ir plėšimų metodus. Pagonyms gynė savo laisvę bei gyvybę ir nenorėjo užleisti nei pėdos savo žemės, o kryžiuočiai laikė savo pareigą pagonių plotus prijungti prie savo vis plečiamos valstybės.

Todėl yra suprantama, dėl ko abiejų nesutaikomų priešų reikalai taip susipainiojo, kad bet kokie teoriški, iš šono ateiną pasiūlymai priimti krikštą buvo vis atidėliojami, ypatingai kad ordinas vis stengdavosi prisistatyti kaip oficialus krikštytojas. Tokioje ano meto susidariusioje padėtyje yra suprantama, kad per tiek daug metų kryžiuočių kunigai nesiėmė ir nebandė ieškoti pagonims krikštyti kitų būdų, skirtingų nuo fizinės, prievartos. Ordino misija buvo paremta politiniais išskaičiavimais. Jau Gedimino laikais buvo manoma, kad greitai pasiseks Lietuvą užimti ir savaip sukrikščioninti.

Štai 1336 metais Vokietijos imperatoriui Liudvikui Bavariečiui atvykus pas kryžiuočius, buvo pastatytos trys ordino pilys prie Nemuno. Iš kryžiuočių prie Veliuonos pastatyto Bejeburgas buvo svajojama užkariauti visą Lietuvą, kurią imperatorius padovanojo ordinui. Bajerburgas buvo numatytas ne tik Lietuvos sostine, bet jis turėjo tapti ir Lietuvos bažnytinio centru, kai ji bus ordino kardu pakrikštyta. Čia turėjęs gyventi ir Lietuvos arkivyskupas — metropolitas. Šis ordino planuotas Lietuvos metropolijos projektas vėl įdomiai atidengė kryžiuočių sumanymus. Bet Lietuva dar 40 metų pasiliko pagoniška ir sėkmingai tęsė kovas su kryžiuočiais, gindama savo laisvę. O garsusis Bajerburgas, kuriam buvo skirta suvaidinti tokį vaidmenį, koks

buvo tekęs XIII-jo amžiaus Rygai, šiandien yra apie 2 km. į vakarus nuo Veliuonos ir iš garlaivio yra gerai matomos dvi panemunės kalvos. Erškėčių liekanos ten liudija apie ano meto spygliuotas kliūtis — krūmus, supusius tokiai svarbiai paskirčiai pastaty-

tą pilį. Bet nesunku buvo tada Lietuvos kunigaikščiams išvelgti tikruosius ordino politikos tikslus. Tad nebuvo nuostabu, kad ir bandymai (apie kuriuos jau kitą kartą kalbėsime) apkrikštyti Lietuvą Kęstučio ir Algirdo laikais nedavė tinkamų vaisių.

S A Ž I N Ė PRANAS JOGA

GYVENIME labai dažnai tenka girdėti nusiskundimų, jog šis ar anas žmogus yra beširdis. Kai kas pasako, jog be sąžinės. Kiek rečiau girdime, kad vienas ar kitas yra teisingos sąžinės žmogus. Trumpai tariant, sąžinės sąvoka yra labai dažnai vartojama. Kas yra sąžinė?

Kiekvienas iš mūsų savyje turime vidujinį balsą, kuris su tikru autoritetu daro sprendimus apie mūsų veiksmų gerumą arba blogumą. Vidujinis sprendimas sutinka su mūsų veiksmais arba jiems priešinasi. Mumyse glūdįs balsas nėra koks nors baimės atgarsis ar kokio nors socialinio auklėjimo pasekmė. Taip pat mūsų vidujinis balsas nėra tiesioginis Dievo balsas, nes paskiri individai daro skirtingus moralinius sprendimus. Todėl būtų klaidinga galvoti, jog Dievas tiesioginiai Jonui pašnibždėjo vienaip ir Petriui kitaip toje pačioje situacijoje. Sąžinė nėra ir kokia mūsų šešta juslė, kuri padeda suvokti, kas teisinga ar klaidinga. Pagaliau, sąžinė nėra panaši nei į išmintį, valią, atmintį ar vaizduotę.

Kas gi pagaliau yra sąžinė? Katolikų mokslas sako, jog sąžinė yra vienas iš mūsų proto veiksmų. Mes nuolat darome įvairius sprendimus apie

orą, sveikatą, darbą, namus, politiką ir kitus aplinkos dalykus. Kai kurie mūsų sprendimai yra paprastos nuomonės pareiškimai, kurie gali būti klaidingi arba teisingi. Jei, pavyzdžiui, aš teigčiau, jog Čikaga yra švariausias miestas JAV, tai būtų tik mano nuomonės pareiškimas. Sprendimai, kurie liečia mūsų planuojamus arba atliktus darbus, paprastai vadinami praktiniais sprendimais, sakysime, aš nusprendžiau vykti gyventi į Kaliforniją, nes tenai klimatas malonesnis.

Praktiniai sprendimai vartojami moralinio gyvenimo srityje. Pavyzdžiui, mano kaimynas turi šunį, kuris dažnai bėgioja po mano daržą ir pridaro žalos. Kadangi nei šuo, nei kaimynas nereaguoja į mano įspėjimus, tai kyla manyje pyktis eiti pas kaimyną ir stukt eiti jam į tarpuragį. Tačiau aš žinau, jog žmogaus užmušimas ar sužalojimas yra blogas veiksmas, todėl aš neprivalau mušti kaimyno. Šis sprendimas pasiektas palyginimo būdu, kai mano planuojamas tapo sugretintas su bendraisiais dorovės dėsniais.

Bendrieji moralės dėsniai sužinomi panašiai kaip ir fizikos dėsniai: stebėjimu, patirtimi ir palyginimu. Kai kurie dorovės dėsniai yra aiškūs kaip

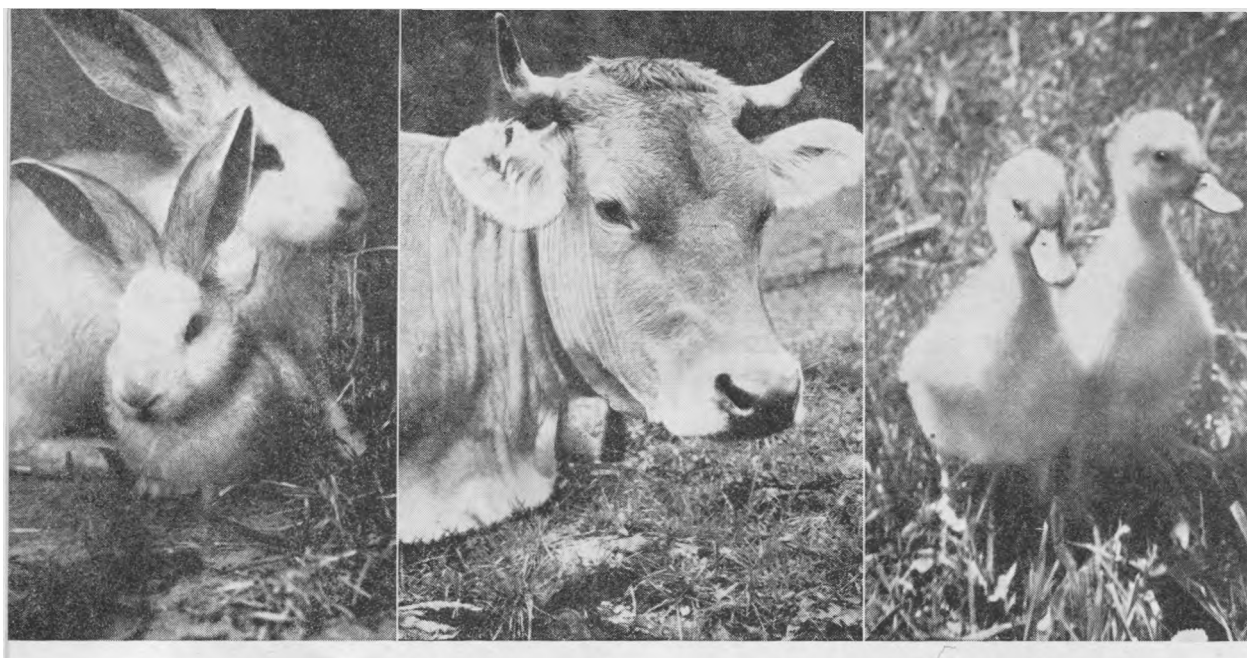
pagrindiniai skaičiavimo principai. Visi mes žinome, jog reikia daryti gera ir vengti blogio, gerbti tėvus ir globėjus, auklėti vaikus, mokėti skolas, kalbėti tiesą, būti drąsiu ir išmintingu. Šie visi dalykai yra tokie paprasti ir aiškūs, kad visi žmonės visais laikais juos pripažino. Prigimtieji moralės dėsniai yra išsakniję mūsų prigimtyje. Tačiau yra visa eilė moralės dėsnių, kurie reikalauja gilaus mūsų galvojimo, iki pajėgiame juos suvokti. Aukštesnioji mūsų prigimtis yra trukdoma žemesniosios prigimties jausmų, aistrų ir egoizmo. Įvairios mokslo teorijos trukdo mūsų galvojimą ir apsunkina sprendimus. Kai susiduriame su tokiais klausimais kaip skyrybos, gimimų kontrolė, savižudybė, norint išvengti skausmingos ir nepagydomos ligos, tada reikia gilios išminties norint padaryti teisingus sprendimus.

Prigimtieji įstatymai yra tik dalis dieviškojo moralės mokslo. Dievas mus pašaukė aukštesniam gyvenimui negu šios žemės — gyvenimui danguje. Vienu protavimu negalime suvokti, kokias pareigas uždeda aukštesnis pašaukimas. Ar aš turiu krikštytis, kam aš privalau išpažinti savo nuodėmes: kunigui ar tiesioginiai Dievui ir panašūs klausimai gali būti atsakyti tik paties Dievo. Materialinio pasaulio įstatymai, kaip nesvarbūs, palikti mums patiems surasti. Tačiau dvasinio pasaulio įstatymai, kurių išpildymas ar sulaužymas reiškia amžinąjį džiaugsmą arba pasmerkimą, paties Dievo buvo palikti tinkama forma. Tuo tikslu Jis kalbėjo Mozei ir pranašams. Jis siuntė savo vienatinį Sūnų į šį pasaulį. Jis įsteigė Bažnyčią, kuri rūpinasi teisingu moralinių dėsnių aiškinimu bei jų paskleidimu visame pasaulyje. Bažnyčios perduodamus Dievo įstatymus mūsų sąžinė priima.

Todėl svarbu turėti jautrią ir teisingą sąžinę, kad dorovės dėsniai rastų tinkamą vietą mūsų gyvenime.

Sąžinės ugdymas yra vienas iš pagrindinių mūsų uždavinių. Gyvenime dažnai tenka daryti sprendimus įvairiausiose padėtyse ir nevisada būna laiko svarstymams ir galvojimui. Kiekvienas iš mūsų privalome daryti sprendimus pagal savo sąžinę, nes Dievas teis pagal jos sprendimus. Jei sprendimas padarytas pagal sąžinės balsą, tada nesvarbu prie kokių išvadų privestų vėlesni svarstymai. Veiksmo gerumas ar blogumas priklauso nuo dabartinio sprendimo, bet ne nuo vėlesnio apgalvojimo. Sąžinė ugdoma šeimoje, mokykloje, bažnyčioje. Yra idealu išsiugdyti tvirtą sąžinę, kuri gali daryti sprendimą apie veiksmo gerumą be jokių abejojimų ir rezervų. Veiksmas sutinka arba nesutinka su sąžinės sprendimu. Pavyzdžiui, kas nors kviečia mane anksti sekmadienio rytą važiuoti žvejoti, ir todėl aš negalėsiu išklaudyti Šv. Mišių. Apsvarstęs visas galimybes, randu, kad čia nėra pakankamo pateisinimo. Mano sąžinė sako, jog apleidimas sekmadienio pareigos yra sunkus nusikaltimas, todėl aš privalau atsisakyti žvejavimo, kad galėčiau dalyvauti Šv. Mišių aukoje.

Sąžinė kartais gali būti tvirta, bet klaidingai išauklėta. Tokiu atveju, jei aš būsiu įsitikinęs, kad savo melu galėsiu padėti kaimynui ir tuo padarysiu gerą darbą, privalau elgtis pagal savo sąžinę. Pats veiksmas formaliai yra blogas, bet man nėra nusikaltimo, kadangi elgiuosi pagal savo sąžinę. Kitu atveju, užsimiršęs kokia yra die-na, valgau mėsą galvodamas, jog yra pasninkas. Šiuo atveju bus nusikaltimas nors ir nebūtų pasninko, nes valgydamas mėsą elgiuosi prieš savo sąžinės balsą. Jei susidaro sąlygos, ka-

Šie naminiai gyvuliukai paprastai nėra laikomi didelėje pagarboje. Kartais ir žmogus, norint jų ižvesti ir pažeminti, pavadinamas jų vardu. Tačiau pasaulis būtų daug laimingesnis ir gražesnis, jeigu žmonės iš šių gyvuliuku pasimokytų paties Tvėrėjo jiems įdiegto ramumo ir paprastumo.

da negalima išpildyti įstatymo, tada nenusikalstama, nors ir galvojama, kad sunkiai nusidedama. Kaip pavyzdį galima paminėti karo belaisvius.

Žmogus, kuris abejoja koku nors įstatymu, neprivalo daryti veiksmo, nes tada būtų lygu prielaidai, jog šis veiksmas gali būti prieš Dievo įstatymus, bet aš vis tiek jį darysiu. Tokiu atveju nusikalstama, nors ir nebūtų peržengiamas įstatymas. Sakysime, medžiotojas mato krūmuose kažką judant, bet nėra tikras, ar tenai yra žmogus ar gyvulys. Šauna ir užmuša, padarydamas nužudymo nusikaltimą, nors tenai buvo tikrai gyvulys. Iš kitos pusės, jei kas važiuodamas automobiliu ir naudodamas visas atsargumo priemones, užmuša žmogų, nepadarо

nusikaltimo, nors jis būtų galvojęs, kad važiuodamas gali užmušti. Tačiau bus sunkus nusikaltimas, jei kas tai padarytų per apsileidimą arba tyčiomis.

Sąžinė gali būti nuėjusi į kraštutinumus. Sąžinė gali būti nejautri. Tokiu atveju žmogus neskaito nusikaltimu to, kas yra nusikaltimas, arba skaito tik lengvomis nuodėmėmis tai, kas yra sunkios nuodėmės. Žmogus, turįs nejautrią sąžinę, privalo būti budrus, nors ir mažuose abejojimuose. Kada žmogus nežino, jog jo sąžinė nejautri, tada jis nepadarо nusikaltimo. Tačiau žinodamas, jei nesistengia savo sąžinę padaryti jautresnę, nusideda, nors ir darо sprendimus pagal savo sąžinę. Iš kitos pusės, sąžinė gali būti labai

skrupulinga. Toks žmogus labai dažnai abejoja, įžiūri sunkią nuodėmę tenai, kur jos nėra, niekad nėra tikras, ar jo išpažintis yra gera. Skrupuliškumas dažniausiai pareina iš liguistumo, fizinių ir dvasinių susirgimų. Toks žmogus privalo gydytis nuo trūkumų ir stengtis savo sąžinę pataisyti labiau pasitikėdamas Dievu.

Kiekvienas mūsų susiduriame su problema, kai tenka daryti sprendimus, kada abejojama vieno ar kito įstatymo buvimu bei jo galiojimu esamose aplinkybėse. Tuo reikalu istorijos bėgyje yra buvę visa eilė mokslo sistemų. Vienos iš jų šiandien Bažnyčios pasmerktos, kitos dar naudojamos. Viena tokių naudojamų yra probabilizmas, kiuris atsirado šešioliktaame šimtmetyje. Probabilizmas moko, kad, abejojant įstatymu, reikia sekti paremtą nuomonę, kuri sugestionuoja laisvę. Paremta nuomonė yra ta, kai turima pakankamai argumentų įtikinti protingam žmogui, bet gali būti ir kito argumentai lygiai tokie pat geri. Pasitaiko situacijų, kur nežinoma, ar tam tikras įstatymas yra ir ar jis galioja esamose sąlygose. Pavyzdžiui, keliautojas, nežinodamas kokioje valstybėje jis yra, lenkia sustojusį mokyklos autobusą. Čia keliautojas abejoja, ar ši valstybė turi įstatymą, reikalaujantį sustoti, kai išleidžiami vaikai. Tas pats keleivis žino, kad tam tikra valstybė turi įstatymą, leidžiantį važiavimo greitį 50 mylių per valandą, bet jis nėra tikras, ar jau įvažiavo į tą valstybę. Šiuo atveju turime įstatymą, bet nežinome, ar jis galioja esamoje padėtyje. Kada įstatymu abejojama, tai reikia pasistengti išsiaiškinti visus neaiškumus. Tik po tiesos ieškojimo, jei dar būna abejojimų kuriuo nors įstatymu, tada galima naudoti probabilizmą. Naudojant probabilizmą, rizi-

kuojama sulaužyti įstatymą, kuris gal neegzistuoja, bet tuo nepadaroma žalos kitam.

Kad būtų aiškiau, kada galima vartoti probabilizmą, duosime keletą pavyzdžių. Pasninko dieną valgykloje nusiperku daržovių sriubos, kuri atrodė su mėsa, bet negalima tikrai pasakyti. Kadangi bendrai valgyklos stengiasi sutaupyti, naudojant galimai mažiau mėsos, todėl galima prielaida, kad sriuboje nėra mėsos. Arba šventadienį, kada atnašaujamos Šv. Mišios vakare, pasižiūriu, jog dar pusketvirtos valandos laiko iki pamaldų, todėl galima valgyti. Po ilgesnio laiko pastebiu, kad laikrodis sustojęs ir teberado tą patį laiką kaip ir prieš valgant. Neaišku, ar dar buvo trys valandos prieš Šv. Mišias ar ne. Galėjo būti ir galėjo nebūti. Šiuo atveju, naudojant probabilizmo teoriją, galima priimt Šv. Komuniją, nors yra trijų valandų pasninko reikalavimas.

Keletas pavyzdžių, kada negalima naudoti probabilizmo. Tik gimęs kūdikis atrodo labai silpnas. Sesuo nusprendžia pakrikštyti pirmu po ranka pasitaikiusiu skysčiu, kuris yra abejotinas, nežinia, ar tai tikrai vanduo. Šiuo atveju probabilizmas neleidžiamas, kadangi sesuo gali lengvai gauti vandens, ir kūdikio krikštas yra svarbus jo amžinajam gyvenimui. Kitas atvejis — gydytojas svarsto panaudoti nežinomus vaistus, kurie ligoniui gali padėti, bet taip pat gali nužudyti. Vartojimas negalimas, nes susidaro pavojus žmogaus gyvybei.

Susumuojant peršasi išvada, jog žmogus privalo savo gyvenimą taip tvarkyti, kad kiekvienu atveju savo veiksmuose galėtų pasakyti: "Viešpatie, darau pagal savo sąžinę, nes žinau, kad pagal ją būsiu teisiamas, kai reikės duoti man savo apyskaitą."

KAS YRA T I E S A ?

Skaitytojo laiškas skaitytojui

BRANGUS BROLI!

TU IR AŠ esame "Laiškų Lietuviams" skaitytojai. Šiame žurnale pastaruoju metu mažai bematome laiškų. Tai padarė gal ne vien redakcija, bet gal ir Tu, ir aš ir kiti skaitytojai, kurie gal norėjo, kad šis žurnalas būtų toks, o ne kitoks.

Yra tačiau malonu gauti laišką. Kartais ne tik malonu, bet yra ir pareiga parašyti laišką. Tokią pareigą aš jaučiu šiuo metu, kai rašau Tau šį laišką. Laišką apie tiesą. Noriu parašyti, kaip aš suprantu tiesą, kad Tu, Brangus Broli, mano laišką paskaitęs, pagalvotum, kas iš tikrųjų yra tiesa?

"Laiškuose Lietuviams" mes randame daugelį dalykų, kuriuos vieni laikome tiesa, kiti — ne. Bet kas gi yra tiesa? Kokios jos ypatybės? Kas ją apsprendžia?

Nesiginčysiu, kad dėl žodžio "tiesa" yra įvairių nuomonių. Tai yra egzistuojantis faktas. Tu su tuo tikrai sutinki.

Man tiesa yra vienas dalykas, o Tau gal visai kitas. Panagrinėkime tai. Gal mudu prieisime prie bendro tiesos supratimo. Tatai būtų labai vertinga. Nes juk tiesa, ypač šių laikų sudrumstame žmonių gyvenime, protaujančiam žmogui yra be galo svarbus dalykas.

Sakysime — balta spalva. Vieniems balta spalva yra tikrai balta spalva ir niekas kita. Kitiems balta spalva yra įvairių spalvų spektras. Tokiems balta spalva nėra vien tik balta spalva, bet įvairių spalvų mišinys. Tačiau balta vis tiek nėra juoda. Juk nėra baltai juodos arba juodai

baltos spalvos. Balta ir juoda gali būti viena greta kitos. Sumaišyk tas dvi spalvas, tada gausis pilka spalva. Tačiau pilka spalva nėra nei balta, nei juoda, o tik pilka spalva. Tokia yra tiesa šiuo atveju.

Bet paimkime kitokius atvejus.

Sakysime, tai, ką mes aptariame žodžiu "visata". Ar visata egzistuoja, ar ne? Ar šiuo atveju visata egzistuoja ir neegzistuoja?

Štai vėl kitas atvejis. Ar Tu, mano Brangus Broli, esi, ar nesi? Juk Tu neatsakysi man, kad Tu nesi? Reiškia yra tikras faktas, kad Tu esi. Šis faktas logiškai negali būti užginčytas, nes juk Tu tikrai esi. Reiškia, kad Tu esi — yra tiesa. Toji tiesa yra nepakeičiama ir negali būti kitokia, negu ji savo egzistavime yra. Ar dar reikėtų dėl to ginčytis?

Vadinasi, tiesa yra egzistuojantis, neginčytinas faktas.

Ar bet kuri tiesa galėtų būti kitokia? Juk apie kiekvieną sąvoką yra kuri nors tiesa. Logika gi mums sako, kad jeigu tiesa yra tikrai tiesa, tai ji juk negali būti drauge ir netiesia.

Gal būt, tai, ką Tu tiki. Tau yra tiesa, bet man — ne. Tai, ką aš tikiu, man yra tiesa, bet Tau — ne. Ar gali būti dvi tiesos apie vieną ir tą patį dalyką, būtent: mano ir Tavo tiesa? Kur nors turi būti tikroji tiesa. Tada tiesa tegali būti tik viena, o ne dvi ar daugiau. Nes tokia tiesa, kuri yra ne viena, o daugiau, negali būti tikroji tiesa. Tada tai jau bus ne tiesa, melas ar klaida.

Kas tada vertingiau: tiesa, ar melas? Logiškai kyla klausimas, kas yra melas? Tektų atsakyti, kad melas yra

paneigimas egzistuojančio fakto, paneigimas tiesos.

Tuo būdu tiesa nesiderina su melu, ir tikrai protaujančiam žmogui tenka pasirinkti arba tiesą, arba melą. Bet kas tada yra protingiau? Logiška yra protingiau pasirinkti tiesą, ne melą. Pastarojo pasirinkimas, jau vien dėl to, kad jis neprotingas, yra negatyvus, vedas tik jau ne prie pozityvių pasekmių. Kas tokių pasekmių nori? Niekas! Iš to aišku, kad atsisakymas tiesos yra žalingas. Todėl nuo šios rūšies pasirinkimo reikalinga atsisakyti, nes tai diktuoja sveikas protas.

Taigi, pasirinktina yra tiesa ir vien tik tai tiesa, tikroji tiesa, kuri yra sveiku protu neginčytinas, egzistuojąs faktas.

Kas tą faktą apsprendžia? Kas įvedė jį į egzistavimą? Aišku, kad tik tai Tas, Kas turi galios tatau padaryti ir Kurio sukurto egzistuojančio neginčijamo fakto niekas negali panaikinti.

Sakau: egzistuojąs faktas gali mums patikti, ar ne, mes galime su juo sutikti, ar ne, galime nuo to fakto priėmimo atsisakyti, tačiau tą faktą panaikinti, tiesą panaikinti mes negalime.

Kas apsprendžia tiesą? Kur yra tiesos šaltinis? Kas yra visuotinos tiesos aiškintojas ir saugotojas? Kokia yra tiesos nesilaikymo pasekmė ir kas mus tada laukia?

Tiesą apsprendžia Begalinė Išmintis, kuri yra Dievo Esmės savybė. Tiesą apsprendžia ir žmogus, tačiau su viena būtina sąlyga, būtent: jei jis remiasi Dievo Išmintimi. Tiesos šaltinis yra pats Dievas ir Jo Žodis, per tūkstančius metų skelbtas žmonėms apreiškimų keliu, vėliau Jo Sūnaus Jėzaus Kristaus ir Jo įsteigtos Visuotinės Katalikiškos Bažnyčios, kuri yra vienintelė tikrosios Dievo Tiesos autoritetinga aiškintoja ir saugotoja. Tos tie-

sos nesilaikydami, mes įpuolame į nuodėmę, ir tada mus laukia Dievo bausmė.

Kai kas sako, kad tiesa yra mirusi, palaidota ir kad jos nėra, kad tiesos dabar nerasi. O tačiau kurie nuoširdžiai ieško tiesos, ją vis dėlto atranda. Ir atranda ją tik tai tada, kada ieško jos pas Dievą, Dieviškajame Kristaus moksle. Kiti tos tiesos neieško, nes nenori priderinti savo gyvenimo prie tos tiesos reikalavimų. Daug kas tiesą stengiasi pertempti ant savo kurpalio, nes tiesą nori priversti tarnauti savo silpnybėms. Kiti visiškai nusigręžia nuo tiesos, nenori jos net girdėti ir, pasitikėdami vien savimi, tvarko savo gyvenimą taip, kaip jie patys nori. Tačiau ar ne Kristus pasakė: kas ne su manim, tas prieš mane? Tuo būdu daug kas eina prieš Kristų, prieš Jo paskelbtas tiesas, prieš patį Dievą. Istorija tačiau mus moko, kad žmogaus kova prieš Dievą, kartais kad ir ilgiau užtrukusi, visada baigdavosi be galo katastrofingai, nes žmogus nesilaikydamas Dievo tiesos, prieš ją savyje arba net ir platesne prasme kovodamas, pagaliau išsemdavo Dievo kantrybę, užsitraukdavo Dievo teisingą rūstybę ir susilaukdavo griežtos bausmės.

Kas gi nori būti baudžiamas? Ar verta daryti tai, už ką grėsia Dievo bausmė? Ar ne geriau pasistengti pažinti tiesą, stengtis suderinti savo gyvenimą su dieviškąja tiesa, jei jau ne dėl išmintingesnės priežasties, tai nors tam, kad išvengtum bausmės, kuri juk kiekvienam skaudė?

Tavo brolis Jonas.

Žmogus, pilnas savęs, yra visada tuščias.

G. Regisman set

jaunimo paslaptys

JAUNIMO DVASIOS VADOVAS

ELENA VASYLIŪNIENĖ

ŠIAME straipsnelyje dvasios vadovu vadinu nuolatinį nuodėmklausį, kuris padeda sielai eiti tobulinimosi keliu. Kiekvieno asmens tobulumas yra jo paties giliausias vidinis stovis, tam tikra eiga, kuri mūsų protą, valią ir jausmus koordinuoja krikščioniškos doktrinos rėmuose. Bet savęs tobulinimas, nuolatinis dvasinis brendimas yra reikalingas pagalbos ir atramos iš išorės — ši išorė paliečia mus ypač klausykloje praleistomis minutėmis.

Vidinė atrama į nuolatinį nuodėmklausį yra ypač reikalinga, o gal ir lemianti, mūsų jaunimui. Metai, kuriuose žmogus išgyvena idealo artumą taip konkrečiai, kad atrodo, jog visas pasaulis tuoj bus pakeistas, yra labai trapūs. Yra pavojus palūžti. Jei subrendęs asmuo nusilaužo sparnus į realybę, tai jaunimas gali nueiti svetimų dievų garbinti ir priimti netinkamus idealus. Nuolatinis nuodėmklausis yra sargas, kuris išvelgia į slapčiausius jaunuolio sielos užkampius ir gali laiku pavojų pašalinti ar nuo jo apsaugoti.

Nenoriu ko nors mokyti ir nurodinti, koks dvasios vadovas turėtų būti,

bet noriu tik trumpai apibūdinti tuos savo sutiktus dvasios vadovus, kurie yra parėmę ir pakėlę mūsų lietuviškąjį jaunimą Lietuvos nepriklausomybės laikais. Jų vardų niekas niekur nėra, nes jie yra išpausti į širdis tų, kurie žino, kad būti morališkai remiamam reiškia turėti tikrą paguodą iš to asmens, kuris neieško savo populiarumo. Mums dvasios vadovo amžius ar išvaizda neturėjo reikšmės. Ir jauname ir sename matėme kažką, kas yra šventa: matėme šypsnį, kuris neišnykdavo net tada, kai mus barė, matėme susikaupimą, kai meldėsi, matėme atmintį, kuria stebėjomės. Buvo didokas mūsų būrelis, kuris prie tos pačios klausyklos ir tomis pačiomis dienomis glausdavosi.

Mums buvo reikšminga nuodėmklausio atmintis. Jis atsimindavo mūsų sielos stovį, todėl išpažintys būdavo lengvos, nereikėdavo daug aiškintis ir pasakoti. Jis visuomet atkreipdavo dėmesį į mūsų pagrindinę nuodėmę, kurią stengėmės nugalėti ir uždengti gerais darbais. Gal jos visiškai ir nenugalėdavome, bet taip giliai uždengdavome gerais darbais, kad toje

vietoje, kur būdavo nuodėmė, iškildavo graži dorybė. Iš staigaus ir užsi- gaunančio charakterio išaugdavo nu- sižėminusi ir miela mergaitė. Ir aplin- ka stebėjosi tuo pasikeitimu. Štai tik- ras nustebusios mokytojos klausimas: "Kaip Erida, nuolatinė pletkų deivė ir nenuorama, virto klasės pažiba?" Tas vardas viešai jai buvo nuimtas. Moky- toja tuoj būtų viską supratusi, jei būtų mačiusi sąžinės sąskaitos rožantėlį, prisegtą prie tos mergaitės uniformos apikaklės. Jo karoliukai nusvirdavo žemyn, kai Erida pakeldavo "praga- rą" klasėje. Bet jis, kurs sėdėjo klau- syklos prieblandoje, žinojo, kiek ir ka- da tie netobulumai pasikartodavo ir kaip jų skaičius kilo ar krito.

Tas žmogus, klausyklos sienų pa- slėptas, nežiūrėjo tragiškai į mūsų nuodėmes. Jis kantriai išklausydavo visų istorijų, kurias jaunimas noriai pasakoja, kartais tokiu būdu nuslėp- damas tikrąją "bėdą". Po to eidavo klausimai. Jie buvo tokie įdomūs ir taip degino jaunųjų širdis, kad atrodė, jog širdis turėtų sprogti nuo tos anali- zės. Ir kai pagaliau išplaukdavo vie- šumon kažkas nauja, tapdavo lyg šviesiau. Šiandien sakyčiau, kad dva- sios vadovas turi būti geras psicholo- gas, gerai susipažinęs su psichoanali- ze, bet tada jaunoms galvoms tai bu- vo kažkas nepaprasta. Ištraukęs "di- delę" nuodėmę, nuodėmklausis ir pe- nitentas prieidavo išvados, kad ji nė- ra jau tokia didelė, tik reikėtų jos au- gimą apkarpyti ir sustabdyti.

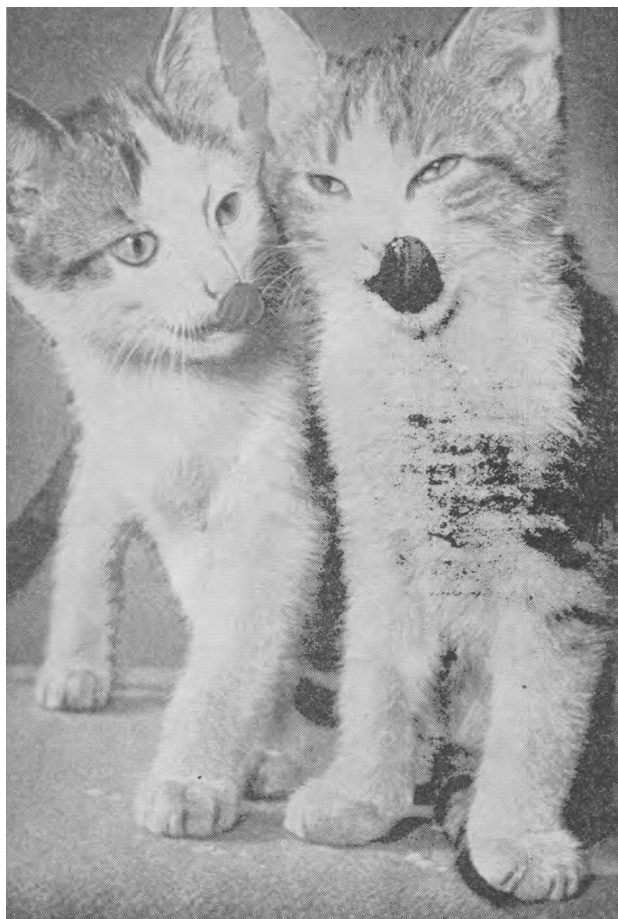
Dažnai jaunimas paklausia: "Kam gi dažnai eiti išpažinties, jei nuodėmės vis tos pačios, vis visuomet kartoja- si?" Bet kam gi maudytis, jei paskui vėl išsitepama? Mums tada buvo sun- ku suderinti mintį, kad juo labiau esi murzinas, juo dažniau turi praustis. Šią mintį suprasti palengvindavo ta

aplinkybė, kad dažnoji išpažintis ne- būdavo nuobodi rutina, bet įdomus pokalbis. Kiekvieną kartą jaunoji sie- la atrasdavo ką valyti ir taisyti iš naujo, nė kiek nenusimindama, kad taisyti vis dar reikia.

Nuolatinio nuodėmklausio darbą papildydavo jo nurodoma literatūra. Nuo apologetinio turinio knygų iki ro- manų, kiekvienam pagal jo pajėgumą buvo duodamos "porcijos" dvasios penui pasaldinti. Skaitė, kas jas mėgo, skaitė, kas nemėgo, tuo būdu įprasda- mi į dvasinį skaitymą. Patikėkite, kaip sunku yra kasdien skaityti iš šv. Tomo Kempiečio, ar iš Pečkauskaitės, ar iš Foersterio.

Dvasios vadovas sprendė "svar- bias" jaunimo problemas. Čia buvo šokių klausimas, berniukų ir mergai- čių draugystės ir meilės problemos, iki susižiedavimo, vedybų ar pašauki- mo klausimo sprendimo. Po kiekvienų šokių buvo patariama kitą dieną eiti šv. Komunijos. Patardavo taip elgtis šokių metu, kad kitą dieną galėtum priimti Švenčiausiąją be išpažinties. Apie tai patardavo galvoti šokių me- tu. Modernioji psichologija tai pava- dintų "priešsąmonės" mintimi, kuri yra taip reikšminga mūsų psichikai apsispręsti už vienokį ar kitokį veiks- mą. Mums patikdavo tas gerojo tėve- lio rūpestis, kad mūsų sielos nesusi- teptų.

Dvasios vadovas niekados su kuo nors labiau nesusidraugaudavo, jam visi buvo lygūs. Jo durys visuomet ir visiems buvo atviros. Tie nuoširdūs pasikalbėjimai buvo taip brangūs jau- noms sieloms. Jaunimas yra užsida- ręs: jis sunkiai pasisako savo intymiau- sias problemas, nes jaučia, kad suau- gusieji jo nesupranta. Bet jeigu atsi- randa, kas sugeba jaunimą suprasti, tam atsidaro jaunos sielos ir nori kal-

Smaližiai ir smaguriautojai,
kaip ir visi maži vaikai...

bėti bei viską išsipasakoti. Bet reikia tokio, kurs kantriai klausytų ir nenuobodžiautų, nes jeigu jam nebūtų įdomu, jaunimo lūpos vėl susičiauptų.

Jaunimas nori matyti savo dvasios vadovą tobulą, gražų vidiniu grožiu, kitokį negu visi kiti. Užtenka mažo vėjelio pūstelėjimo, netinkamo žodžio iš jo lūpų, nekorektiško elgesio ar netaktiško atsiliepimo apie kitus — ir jaunimas nususuka. Jaunimą ypač įžeidžia antipatijos jausmai iš dvasios vadovo pusės: blogai, jei tėvelis kurio

nors nemyli. Meilės visi yra ištroškę, o jaunimas labiausiai.

REDAKCIJOS PRIERAŠAS. Autorė ypač norėjo čia pabrėžti reikalą turėti nuolatinį nuodėmklausį. Tai reiškia, stengtis visuomet eiti išpažinties pas tą patį kunigą. Pamažu jis penitentą pažins ir supras. Lietuviai to labai nemėgsta, jie visuomet stengiasi eiti išpažinties vis pas kitą, mažiau pažįstamą kunigą. Kitose šalyse yra labai įprasta eiti išpažinties pas tą patį kunigą, kuriam yra labai gerai pažįstama penitento sąžinė, jo charakteris ir gyvenimo būdas. Tada išpažintis tampa ne tik nuodėmių atleidimas, bet ir nuolatinis dvasinis vadovavimas bei žmogaus tobulinimas. Tokios išpažintys nebūna šabloniškos ir nuobodžios, nes kiekvieną kartą yra paliečiami tie sielos užkampiai, kuriems prityrusio dvasios vadovo pagalba yra labiausiai reikalinga. Kiekvieną kartą dvasinis gyvenimas įgauna naujos energijos, nurodomi nauji kovos motyvai ir nauji metodai. Jaunimas mano, kad būtų sunkiau eiti išpažinties pas pažįstamą kunigą. Bet jeigu tą nepagrįstą baimę ir įsivaizduotą gėdą nugalėtų, sekdamas šio straipsnio patarimus, tai tuoj įsitikintų, kad tokios išpažintys yra daug lengvesnės ir įdomesnės. Tada išpažintis nebūtų tik įprotis ir rutina, bet nuolatinis sielos tobulinimas. Dažnai nusiskundžiama, kad nėra kunigų, kurie penitentą suprastų, atjaustų ir duotų nuoširdžių patarimų. Dažniausiai taip būna tik dėl to, kad kunigas penitento nepažįsta, nes iš vienos trumpos išpažinties sunku įsigilinti į jo sąžinę. Tokiais atvejais kunigas paprastai būna oficialus, sausas ir šaltas. Tik tada galima tikėtis tėviško supratimo ir patarimo, jei kunigui visi penitento sielos niuansai bus žinomi.

PABALTIJO ŽURNALISTO ŽYGIS

DR. JUOZAS PRUNSKIS

VIENAS žymiausių Kanados laikraštininkų yra Robertas W.

Keyserlingk, buvęs britų "United Press" direktorius, žurnalo "Ensign" steigėjas ir knygos "Unfinished History" autorius. Savo autobiografijoje jis pasisako esąs pabaltiečių kilmės, gimęs Petrapily 1905 metais, kai Rusijos miestų gatvėse aidėjo revoliuciniai šūviai. Tėvas buvo rusų laivyno karininkas, pirmojo pasaulinio karo metu iš rezervo pašauktas į aktyvias pareigas. Šeima tuo metu buvo išsiųsta į saugesnę vietą Japonijoje, kur busimasis laikraštininkas lankė Šv. Juozapo Kolegiją Jakohomoje. Jis buvo išaugęs liuteronų šeimoje. Jam į galvą buvo įkalta, kaip yra bloga Romos tikyba. Japonijoje jis pirmą kartą turėjo progos susitikti su katalikais ir pažinti juos iš kitos pusės.

Tėvai pabūgo, kad Robertas nesusidomėtų katalikybe, todėl atėmė jį iš katalikų kolegijos, nusiuntė į metodistų misijonierių mokyklą. Paskiau jis persikėlė į Kiniją, kur baigė Shanhajaus masonų įsteigtą mokyklą. Nebuvo lėšų tolimesniam mokslui. Nuvykęs į Kanadą, kurį laiką dirbo miškuose, paskui buvo žvejys Britų Kolumbijos pakrantėse, susitaupe pinigų

ir įstojo į Britų Kolumbijos universitetą, kurį baigė cum laude 1929 m.

Nuo tada jis pradėjo žurnalisto karjerą. Visų pirma buvo "United Press" korespondentas Berlyne, vėliau vadovavo informacijų biurui Šveicarijoje, pagaliau 1936 m. tapo Britų "United Press" vyriausiu vedėju. 1942 m. jis tapo "United Press" direktorium. Jau 1931 m. jis buvo vedęs pabaltietę baronę von der Recke. Juodu, gyvendami West Montrealyje, išaugino šešis vaikus. Tai toki jo trumpi biografijos bruožai. Tačiau mums daugiau rūpi jo vidaus pergyvenimai bei jo pasaulėžiūros raida.

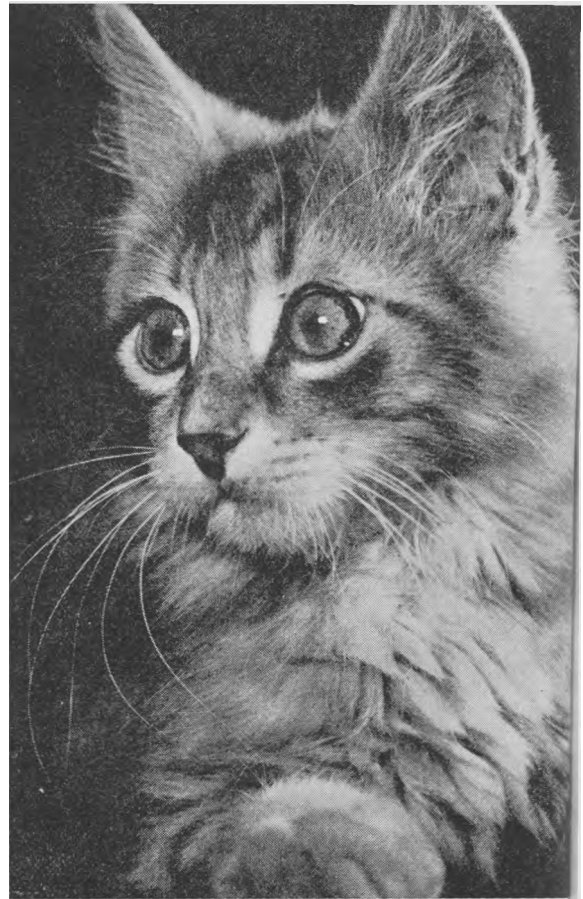
Pasaulėžiūros raida

Robertas, priklausęs liuteronų tikybai, šv. Juozapo kolegijoje buvo atleistas nuo katalikų tikybos pamokų. Tokie moksleiviai rinkdavosi į atskirą klasę, kur jiems būdavo bendra įvairioms tikyboms dorovės pamoka. Nelankydamas tikybos pamokų, jis pasiliko ignorantas religiniuose dalykuose, nors ir neturėjo to priešiško nusiostatymo prieš katalikus, kurį buvo atsinešęs iš savo namų. Vis dėlto, jis pats sako, reikėjo eilės metų, kol galutinai įsisąmonino, kad katalikybė

nemoko daugelio tokių dalykų, apie kuriuos jis buvo girdėjęs.

Baigęs universitetą, jis išplaukė į Europą praplėsti savo akiračio. Laive susipažino su vienu Pareinio gyventoju, kataliku. Atėjęs sekmadieniui, tas simpatingas vokietis pamaldžiai klausydavo šv. Mišių. Tačiau Robertui krito į akis ne visai suprantamas faktas. Juodu su tuo vokiečiu mėgdavo žaisti šachmatais. Tuo pačiu laivu važiavo kunigas, kuris su savo grupe daug dainuodavo. Tos dainos jiems trukdavo susikonscentruoti prie šachmatų lentos, todėl vokietukas paleisdavo ne vieną aštresnę pastabą kunigo atžvilgiu. Robertas atkreipė dėmesį, kad toks elgesys jam nesuprantamas, kai jis čia murma prieš kunigą, čia klaupiasi ir pamaldžiai dalyvauja jo laikomose Mišiose. Tada vokietukas jam atsakė, kad reikia žinoti, jog kunigo sakramentiniai veiksmai visada turi tą pačią galią, nesvarbu, koks būtų to kunigo elgesys. Tą skirtumą reikia suprasti.

— Tas paaiškinimas, — rašo Robertas, — man staiga nušvietė kai kuriuos istorijos faktus, kuriuos, mano nuomone, katalikai turėtų žinoti. Dabar supratau, kad katalikai juos žinojo, bet juos vertino tinkamoje šviesoje, o aš pirmiau maniau, kad jie nuo katalikų slepiami, kad apie juos katalikai tegali sužinoti tik su pavojumi savo religijai. Visa tai man suteikė pirmąją nuovoką, kad Katalikų Bažnyčia nėra, kaip aš iki šiol maniau, tik žmonių bendruomenė, bet dieviškoji institucija žmonėms, ne žmonių įsteigta ir ne visiškai nuo jų priklausanti. Dabar aš nebeatsimenu nei to mano bendrakeleivio vardo, bet vis dėlto dažnai trokštu, kad jį vėl sutikčiau, nes jis, to visai nežinodamas, daug prisidėjo prie mano dabartinės laimės.

Žvalus žvilgsnis

Būdamas Berlyne 1922-1932 m., jis domėjosi politiniu, socialiniu ir kultūriniu gyvenimu. Čia jam teko pažinti kitą pabaltietį, net savo tolimą giminitį, taip pat laikraštininką, kuris kartą labai jį nustebino, pasakydamas, kad planuoja tapti kataliku.

— Tiesa, — rašo Keyserlingk, — kad mano galvojimas apie katalikybę ir jos pažinimas jau buvo tapęs platesnis, jau buvau atsikratęs visos eilės savo klaidingų sąvokų, tačiau man atrodė visiškai bereikalinga vienam iš mūsų grupės tapti kataliku.

O vis dėlto kalbėti apie katalikybę jam buvo įdomu. Ilgai jis su tuo laikraštininku išsėdėdavo per naktis iki ryto, išgilinę į diskusijas, kurios kildavo, beklaušinėjant tą pasiryžusį at-

siversti laikraštininką apie jo pasiryžimo priežastis. Juodu abu buvo iš liuteroniškų šeimų, abudu pagal tradicijas buvo nusiteikę pasilikti ištikimi tikėjimui, taigi, turėjo daug ką bendra savo pasikalbėjimuose.

Jo draugas priminė, kad jų protėviai maždaug prieš 600 metų iš Westfalijos persikėlė į Pabaltijį, į Kurlandijos kunigaikštystę, pildydami popiežiaus paskirtą uždavinį. Jie sukūrė Kurlandiją, pavadindami Marijos žeme. Taigi, tapdamas kataliku, jis nemeta savo tikėjimo, o tik grįžta į senąjį savo tėvų tikėjimą. Tas laikraštininkas tapo kataliku su savo žmona ir vaikais.

Kryžkelėje

Nors Keyserlingk ir toliau pasiliko protestantu, bet tas artimo žmogaus žingsnis neliko jame be pėdsako. Ilgos diskusijos jam buvo atskleidusios naujų dalykų. Jis pradėjo daugiau skaityti, visų pirma, kad atmestų draugo argumentus, tačiau kaskart labiau jautė, kad jam vis sunkėja atmesti katalikybę. Faktinai jis jau buvo tapęs įsitikinusiu anglikonų bažnyčios nariu, protestantų bažnyčia besidomįs tik kaip laikraštininkas, dirbąs Vokietijoje, kur ėmė bręsti konfliktas tarp nacių ir įvairių bažnyčių.

1938 metais grįžęs į Kanadą, jis pradėjo daugiau domėtis bažnytiniais dalykais ir net buvo anglikonų sinodo narys. Tačiau palaipsniui jame brenė kita kryptis. Skaitymas ištaisė daugelį klaidingų pažiūrų į katalikybę, kai jis patyrė eilę faktų, dabar išstūmusių apie katalikybę neteisingas pažiūras, atėjusias iš protestantiškų šaltinių. Iki šiol jis vis manė, kad šv. Raštas buvo tiesioginis ir nepertraukiamas Viešpaties testamentas, nieko bendra neturįs su Roma.

— Man buvo sakoma, — rašo jis, — kad katalikai bijo šv. Rašto kaip velnias kryžiaus. Man buvo didžiulė staigmena, kai patyriau, jog ir tai nėra teisybė. Aš pamačiau, kad per keletą pirmųjų šimtmečių šv. Raštas nebuvo visos krikščionybės pasiekęs, kad šv. Rašto autoritetas rėmėsi Bažnyčios autoritetu. Juk Bažnyčia nusprendė, kurios šventosios knygos buvo Dievo įkvėptos.

Kitas dalykas, kuris jam krito į akį — tai kad įvairios krikščionių bendruomenės minėjo šventuosius. Pvz., olandų kalvinistai turėjo šv. Mykolo dieną, liuteronai ir anglikonai — Visų Šventųjų dieną. Kokiu autoritetu tie šventieji buvo priimti jų bažnyčiose? Kas juos ten iškėlė į altoriaus garbę? Ir taip išryškėjo, kad tik paskelbtos kanonizacijos prieš reformaciją buvo visuotinai priimanamos.

Staiga pasidaro aišku

— Staiga man pasidarė aišku, — jis rašo, — jog pagrindinis skirtumas tarp katalikų ir protestantų tikybų yra tas, kad viena yra pulsuojanti nuolatinis gyvenimas, įkvepiamu Šventosios Dvasios, o kitoje tie dalykai priimami tik iki tam tikros datos — iki reformacijos. Taigi, reformacija uždarė tą augimo laikotarpį, jo vietoj palikdama tik pasinaudojimą atminimais to, kas Dievo Apreiškimo dėka buvo įvykę Bažnyčioje.

Laikas bėgo. Augo jų vaikai ir ėmė klausinėti įvairių dalykų, taip pat ir iš tikėjimo srities. Tėvui kaskart labiau ryškėjo protestantizmo nenuoseklumai, ir jis ėmė išsisukinėti iš tų atsakymų vaikams. Jis pradėjo bijoti, kad paaugę vaikai gali visai atmesti tikėjimą dėl jo nenuoseklumo. Kartą jis juokais prasitarė žmonai, kad tos problemos nebūtų, jeigu vaikai galė-

tų gauti katalikišką atsakymą. Jis buvęs labai nustebintas, kai sužinojo, kad ir žmona panašiai galvojo. Tą patį vakarą juodu nutarė plačiau šią problemą panagrinėti. Vienintelis galimas kelias dabar jiems atrodė susirasti kunigą, kuris jiems galėtų padėti tiesos ieškojime.

Praslinko keletas mėnesių, ir jis su žmona bei penkiais vaikais buvo priimti į Katalikų Bažnyčią. Apie tai jis taip pasakoja:

— Dabar, kai mes žinome, kas iš

tikrųjų yra Bažnyčia, kyla mums tik vienas klausimas: kaip mes galėjome taip ilgai laukti, netapdami katalikais? Mūsų žygis nebuvo išplaukimas į nežinomus vandenis, bet tik atsiskyrimas to, kas netikra ir neišaiškinama. Gyvenimas Bažnyčioje mums įgavo tikrą ir naują prasmę. Gyvenimą dabar priimame kaip Dievo siųstą dovaną. Gyvenimas yra pasidavimas Dievo autoritetui. Kuris čia žemėje mus veda prie Savęs per Bažnyčią.

IŠ FILMŲ PASAULIO JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

FANTASTIŠKI FILMAI

Kai kaubojiški šaudymai, detektyvinės istorijos ir meilės romansai kino lankytojams įgriso ir nusibodo, pradėta vis daugiau ir daugiau gaminti fantastiškų, grynai išgalvoto turinio filmų. Kai kuriuose yra rodoma tai, ko nėra ir negali būti, ką tik fantazija sukuria. Kituose rodoma tai, ko nėra, bet galėtų būti, ką žmogus gali lengvai įsivaizduoti.

Kai kuriuose šios rūšies filmuose rodomi visoki vampyrai, monstrai ir kitokios baisenybės, nes yra žmonių, kuriems tai patinka. Apie tai buvo ir amerikiečių spaudoje diskutuota, keliant klausimą, ar tai yra naudinga ar žalinga. Vieni sakė, kad žalinga, nes be reikalo gadinami ir taip jau silpni šių laikų žmogaus nervai. Kiti įrodinėjo, kad tai yra kaip tik tiems silpniems nervams naudinga, nes toki filmai juos pamažu sustiprina. Jie sako, kad vaikai ir suaugusieji, kurie yra linkę į baimę, žiūrėdami tokių filmų, prie baisių scenų pripranta ir tampa stipresni. Žinoma, čia yra gana sudėtingas psichologinis klausimas, kurio sprendimas gali priklausyti nuo konkrečių skirtingų aplinkybių. Vis dėlto esame linkę manyti, kad tokie

filmai gali atnešti daugiau žalos negu naudos. Iš šios rūšies filmų galima paminėti dabar kai kur rodomą "Horror of Dracula".

Yra fantastiškų filmų, kur fantazuojama, pasiremiant mokslu: šventraščiu, geografija, geologija. Taip yra atsiradę filmai: "Adam and Eve", "Monolith Monsters", "Love Slaves of the Amazon" ir kt. Tai yra būdas praleisti laiką, panašiai kaip kortuojant arba tuščiai svajojant ir statant pasakų pilis.

Šia proga norime įspėti skaitytojus, kad šiame skyriuje aprašomi filmai ne visi yra rekomenduojami. Kai kas mano, kad jeigu koks nors filmas yra paminėtas "Laiškuose Lietuviams", tai jis yra labai geras ir visiems patartinas žiūrėti. Dažnai mes aprašome tokius filmus, kurie yra visiems rekomenduotini, bet kartais paminime ir tokius, kurie savo pavadinimu arba išpūsta reklama gali vilioti žiūrovus, bet paskui juos apvilia. Mūsų filmų recenzijų tikslas yra dvejopas: rekomenduoti gerus filmus ir apsaugoti nuo blogų. Kartais aiškiai pasakome savo nuomonę, o kartais paliekame spręsti pačiam skaitytojui, kuriam tai nebus sunku, jei išgilins į aprašymą.